

Štev. 13.

V Trstu, 10. julija 1892.

Letnik V.

Slovanska umetnost in znanost.

V večer 20. junija t. l. je na Dunaju prisotnemu knezu Bismarcku nemško Akademiško pevsko društvo priredilo podoknico. Ko so mu izjavili potem, da šteje to društvo samo dijake, rekel je Bismarck: „Toliko večja čast za Vas, da poleg znanstva negujete tudi umetnost v toliki meri, kakor ste pokazali. Ravno umetnost in veda ali znanstvo ste to, kar drži vkup nas Nemce raznih dežel. Mi smo imeli vedno nemško umetnost. Dunaj je vstvaril veliko v glasbi. Na njegovem nebu se svetijo zvezde, kakor Mozart in Haydn. Uže tedaj je bila umetnost vezilo med Nemci. Nemška glasha in poezija ste, ki napravljati duševno vez med vsemi Nemci, kateri ste preživeli vse nevarnosti in boje, — in tudi v bodočnosti ostane tako vezilo naših vzajemnih narodnih in zgodovinskih odnašanj. Ko bi pa zopet zatemnelo med nami, najdemo se vedno zopet“.

Ta izjava Bismarckova, katero je izrekel ob posebnih prilikah v pogledu na Nemce, je občega in za Slovane posebne važnega pomena. Pomenljiva je prvič, ker jo je izgovoril državnik, ki je o vezeh in vezilih nemške narodnosti mislil bolje in več, nego vsak drug vrstnik in sovrstnik njegov, drugič, ker jo je izustil brez pripravljanja, slučajno in torej kot tako, katera kaže na njegovo stalno preverjanje, in tretjič, ker je po drugih dokazih in dejstvih resnična. Premišljevat nam je torej v tej izjavi resnico, ki se v podani zvezi odnaša samo k Nemcem, ki pa velja za vse narode, in sicer, kakor gledé na Nemce, ne le za sedanjost, ampak tudi za prošlost in bodočnost vsakega naroda.

Bismarck konstatuje pred vsem, da znanstvo in umetnost vežeti jeden in isti narod, naj si živi razdeljen, razkosan, ločen ali oddaljen po kakih deželah koli, in naj torej pripada tudi več nego samo jedni politički skupini, naj je razdeljen tudi na več samostalnih, druga od druge ločenih, nezavisnih držav. Vsled pripoznanja

„Ravno umetnost in znanstvo ste to, kar vzdržuje nas Nemce raznih dežel“.
Bismarck.

te resnice hodijo znanstveniki in umetniki, pojedini in v skupnosti, od države do države, in se goji znanstvo in umetnost jednega in istega naroda v raznih deželah, državah in celó svetovih. Kar proizvede severni Nemec na znanstvenem in umetniškem polju, smejo predavati in predstavljati tudi na Dunaju, in kar izvrši na to stran avstrijski Nemec, podajejo in predstavljajo brez zavire tudi v Berlinu. Avstrijska nemška pevška društva potujejo ne le v Bosno in Hercegovino, ampak tudi v Atene in Carjigrad. Ista svoboda je veljala in velja tudi za bodočnost, da more kak Slavjanskij iz sredine Rusije predstavljati petje svojega zbora, kakor v Pragi, takó tudi na Dunaju, v Budapešti, Trstu in Ljubljani. Ni bilo vselej takó, in je še visokonemščina imela pred stoletjem mnogo zavir, da je dobila pristop v Dunajska gledališča; ali danes je spoznanje širše in obče, in vsled tega velja tudi za slovansko znanost in umetnost to, kar se dovoljuje in priznava nemški, italijanski, francoski. Ko bi se pa vendar zmotili kedaj, da bi prezirali tu mišljeno svobodo, sklicevati bi se mogli vedno na drugače neomejeno pripoznano resnico, da svoboda za znanstvo in umetnost jedne narodnosti velja neomejeno tudi za druge narodnosti.

Nadalje se kaže iz Bismarckove izjave, da nemška veda in umetnost je tudi vezilo jedne in iste nemške narodnosti. To vezilo, kakor smo videli, veže Nemce raznih dežel, torej tudi raznih držav; to vezilo je po takem splošniše, obsežniše, nego so političke meje te ali one političke skupine ali države. Ni potreba, da je kak narod združen v jedno samo političsko skupino, in vendar mu ostajajo vezila, katera podaje znanstvo in umetnost. Politiška skupnost je slučajna in brez vsake sovisnosti gledé na znanstvo in umetnost. Na to stran je zgodovina znanstva in umetnosti posebno poučna. Oboja se je razvijala, cvetla in pospela se do klasičnosti na pr. med Italijani in Nemci, predno so

bili zjedinjeni v današnjem politiskem smislu. Politika gre svoja pota, znanstvo in umetnost pa svoja, in ravno v tem vidi Bismarck pomen znanstva in umetnosti, ki vežeti dele ali skupine jedne in iste narodnosti nezapovedno od političnega razvijanja raznih držav, nacijskih ali nenacijskih.

Politiški razvoj more biti za kak narod najneugodnejši, in v najhujšem slučaju ostaje takemu narodu še vedno vezilo umetnosti in znanstva, ako — ju ima.

Nemce in Italijane je vezala veda in umetnost, ko ni bilo še ne Cavourja, ne Bismarcka, in jih bode vezala, da govorimo z Bismarckom, tudi tedaj, ko bi se kaj zatemnilo za Nemce in dosledno tudi za Italijane ali vsak drug narod, ki se more ponašati z lastnim narodnim znanstvom in lastno narodno umetnostjo. V tem je glavni poudarek Bismarckov, in v tem tiči važnost narodne vede in umetnosti, da ostajeti nepremični in neporušni vezili, tudi če izostanejo ali pa se do cela pretrgajo vse druge, torej pred vsem politične vezi. S pomočjo narodne vede in umetnosti, pravi Bismarck, morejo se deli jedne in iste narodnosti zopet najti, tudi če se kaj zatemni med njimi, ali, kakor trdi on ob drugi priliki v isti zvezi, tudi če nastane kaka zmeta med deli jedne in iste narodnosti ali, pravilneje, med državami, po katerih so ločeni deli jednega in istega naroda. Bismarck kaže na zgodovinske nevarnosti in boje nemškega naroda; nemška glasba in nemška poezija pa ste preživeli vse te nevarnosti, vse te boje. Očitno se vidi isto dejstvo in še hujša zgodovinska osoda Jugoslovancev, a ostala so razna poročila, ostala je razna umetnost, posebej pa glasba in poezija, katera je vezala razkosane in tlačene oddelke teh slovanskih narodov. Jugoslovanska junaška poezija v družbi z raznimi melodijami je preživela boje, tlake in stiske balkanskih Slovanov dobrega poltisočletja, in vso to dobo je ostala poleg verskih ohranjenih tradicij poezija stalna vez teh hudob podjarmljenih plemen. Da, celó vero so bili v nekaterih odlomkih zamenili, a poezija in glasba je ostala jedna in ista za balkanske narodnosti, katere je vezala in še veže do današnjega dne.

Bismarck v navedeni izjavi je imel nemško pevsko društvo pred seboj, zato ni nadalje in obširneje govoril o narodnem vezilu znanstva, tem bolj pa je naglašal pomen umetnosti, in tu zopet pred vsem narodno glasbo in poezijo. Poleg tega je imel poseben razlog zato. On bi bil namreč lahko omenil tudi druge stroke nemške umetnosti, kakor gotiko, nemško slikarstvo in v obče nemško umetnost, ki se je razvila tekom srednjega veka; vendar se je omejil jedino na nemško glasbo in nemško poezijo, ker ni imel pred očmi toliko proizvodstva umetnosti, kolikor pa njen vpliv kot „vezilo narodnih in zgodovinskih odnosa“.

V resnici poezija, kakor kaže tudi srbska epiška, nadomešča v obče in posebej v najhujših dobah tudi vso zgodovino narodovo. Ona je narodu na nižjih stopinjah in ob največjem pritiskanju zrcalo narodovo, pravi katekizem modrosti, pravstvenosti, mišljenja in čustvovanja, svetovnega naziranja in ocenjevanja življenja. To je veljalo o Homerju za Grke, isto so pomenjale junaške in druge pesmi balkanskim Slovanom ob njih tlačenstvu. Narodna poezija ostaje vezilo tudi tedaj, ko divje vojne čete poteptajo in požgejo vse zunanje kulturne sledove, in more se ta zaklad zatreti jedino s poslednjimi ostanki kake narodnosti. Ako narod tudi nikdar ni imel svoje pisane literature, ali pa tudi, če so mu jo uničili z ognjem in mečem, ustno sporočene in takó rekoč vdolbene narodne poezije mu ne morejo zatreti, in v tej se zrcali, se zaveda svoje prošlosti in dobiva iz nje moč v tolažilo in krepilo v oživljenje sil za novo zgodovino, v vstajenje in preporenje, v otrešenje verig podjarmljenja in v povzdignjenje na podstave svobodniškega življenja. Ta moč narodne glasbe, še bolj pa narodne poezije ravno krepi in povzdiguje narod, da najde zopet sam sebe, da se najdejo deli njegovi, naj so se bili izgubili vsled teptanja tujih sil ali pa vsled nastalih zmot političskih skupin, po katerih se ločeni nahajajo deli jedne in iste narodnosti.

Narodna glasba in narodna poezija pa nima svojega pomena le za hude dobe kakega naroda ali za zaostale narode, ampak tudi za dobo sedanje kulture in civilizacije. Obče gospodarstvo in obče socijalno življenje je dandanes še vedno tako, da umetnih stavb in slik si ne more široko občinstvo oskrbovati, in še v pojedinah mestih je le malo monumentalnih, zares umetniških del. Narodna glasba pa, v smislu preprostih melodij, in poezija, posredovana po cenah knjižicah, je pristopna tudi velikim množicam preprostega naroda. Petje in poezija se prenaša za majhne stroške iz kraja v kraj, narod v najbolj oddaljenih zakotjih se more oživljati po lastnih pevskih skupinah in raznih društvih. Jedna sama primerna pesmica more se nagloma razširiti med vsem narodom od palače do najneznatnejše kočice. Taka pesmica, kolikor ima vrednosti v sebi po melodiji in tekstu, more postati nakrat obče blago in s tem tudi vezilo narodovo. Zaradi tega torej, da more biti narodna glasba in narodna poezija prava vez vsega naroda tudi na sedanji stopinji neugodnega socijalnega občega gospodarstva, je ceniti in poštovati to določeno umetnost bolj, nego vse druge, še toliko razvite umetnosti kakega naroda.

Krasno in važno je vse to, kar je Bismarck poudarjal gledé na pomen nemške znanosti in nemške glasbe za prošlost, sedanost in bodočnost nemškega naroda, živečega po raznih deželah, v raznih državah.

Resnični ostanejo njegovi stavki tudi za druge narode, toda pod jednim uslovjem, ki se razume za Nemce, Italijane, Francoze, Angleže samo po sebi, za Slovane pa ne. Bismarck je namreč govoril o skupnosti Nemcev kot jedni narodni celoti in je v to celoto vštél različna plemena nemške narodnosti, katera se jako razlikujejo po narečjih in celo po plemenskih literaturah, katera pa imajo zajedno jedno občo skupno literaturo na podstavi jednega skupnega literarnega jezika. Ta skupni jezik je za Bismarcka in Nemce samo ob sebi umljivo predpolaganje in uslovje, da se more govoriti o dejstvu vezila nemške znanosti in nemške umetnosti. Brez skupnega literarnega jezika bi ne bil mogel Bismarck trditi, da nemška znanost in nemška umetnost veže Nemce raznih dežel; kajti brez tega skupnega sredstva bi jedna in ista narodna pesem, bi jedna in ista znanstvena knjiga ali umetna skladba, združena s tekstom, jeden in isti poetički proizvod ne prodiral ne v obče, ne takó naglo med vse Nemce, med vse odlomke in skupine nemške narodnosti; temveč bi vse to ostajalo v mejah pisanega narečja pojedinih nemških plemen. Kar bi od jednega plemena prodrlo med drugo pleme, bilo bi bolj naključno, nego pa redno ali normalno. Dokler niso imeli Nemci skupnega literarnega jezika, nastajale so posebe poezije in pesmi južnih in severnih nemških plemen; ti proizvodi niso vezali vsega nemškega naroda in zato tudi niso imeli takega pomena, kakoršen je v narodni nemški znanosti in umetnosti, vstvarjajoči se na podstavi skupnega literarnega jezika. V takem položaju, kakor so bili Nemci pred Lutrom, so dandanes slovanska plemena, katera rabijo različne literarne jezike; to položaje se razlikuje ugodno od nemškega iz dobe pred Lutrom v tem, da sedanja slovanska plemena imajo na razpolaganje, da bi si izbrali jeden skupen jezik, ali dejanski si ga niso izbrali doslej, in so po največ pojedinci, ki se mu pričujejo in ga rabijo za znanstvene ali druge namene.

Ker Slovani niso imeli in niso doslej sprejeli skupnega literarnega jezika, tudi niso v srečnem položaju, kakor Nemci, da bi bila narodna glasba in narodna umetnost v obče vezilo, katero bi vezala razna slovanska plemena. Vsled tega proizvajajo pojedina slovanska plemena znanstvo in umetnost, ne da bi ti proizvodi prodirali med Slovane v skupnosti, ne da bi torej postajali vezilo za ta plemena. Slovani ostajajo brez teh vezil ločeni po plemenih jedne in iste narodnosti, naj si bodo za nje dobe ugodno ali ne, naj si nastajajo med njimi ali državami, v katerih živé, zmote ali pa soglasja. Največa prijateljstva teh plemen in najugodnejše politiško odnašanje držav, v katerih so naseljeni, jim ne pomagajo nič v to, da bi jim postajala znanost in umetnost skupno vezilo, in jednako se ne morejo potolažiti po takih vezilih, ker jih ni, ob nengodnih dobah in konstelacijah.

Gledé na znanost je škoda vsled nerabljenja jednega skupnega literarnega jezika v glavnem dvojna, prvič gledé na proizvajanje znanosti same, drugič gledé na njeno razširjevanje. Znanstveniki slovanski sedanje dobe ne morejo priobčevati vsega, kar zmorejo, uže zaradi tega, ker ne dobé dovoljno število kupcev za zares znanstvene knjige, sosebno pa za specialistiška raziskovanja. Drugič zaostajajo sosebno v slovansko-znanstvu sami, ker ne zvedó vsega ali le malo tega, kar so soplemeniki priobčili uže v drugih slovanskih literarnih jezikih. Plodi drugih ostajajo mrtvi za pomnoževanje znanosti, in ta škoda se razteza tudi na znanstvo drugih narodov, katerih učenjaki bi napredovali po učenih delih slovanskih. Znanstvo bi na znotraj ali v smislu množenja znanstvenih zakonov in resnic napredovalo v obče, med Slovani pa posebe v več meri, ko bi se vstvarjalo in priobčevalo na obče-slovanskem literarnem jeziku.

Druga glavna škoda je v tem, da more dandanes jedino ruski narod razvijati znanost do najviše stopinje in jo tudi razširjati, v tem ko razširjanje zaostaja med manjšimi slovanskimi plemen. Zato so poslednja navezana v više izobraženje bolj na tuje literature, nego ruski narod, kateri more sam iz sebe in z lastnimi pomočki proizvajati vse, kar zahteva znanstveni razvoj do najviše stopinje tudi specialistiškega raziskovanja in znanja. Tudi to, kar vstvarja ruski narod na znanstvenem polju, ne postaja obče blago, torej tudi ne obče vezilo za vsa slovanska plemena. Takó se vsled nerabljenja jednega občega literarnega jezika ne uživa to, kar se je uže proizvedlo, in ker ne vedó znanstveniki vsega tega, kar so vstvarili ali izsledili drugi slovanski učenjaki, ponavljajo tu in tam raziskovanje tega, kar je uže najdenega. Takó se tratijo moči in se znanstvo zavira, a slovanska plemena ostajajo brez vezila, katero podaje znanstvo plemenom drugih velikih narodov, kakor nemškemu, francoskemu itd.

Jednaka, kakor smo uže navedli, je na poljih umetnosti v obče. Tudi slovanske umetnosti se znanstveno in literarno razpravljajo; ta del literature ne postaja obče blago vseh Slovanov, naj se razteza na stavbarstvo, slikarstvo ali pa glasbo in pesništvo. Mnogo je umetnosti slovanske v slovanskih plemenih; ta se sedaj tu in tam uže raziskuje; ali znanstveni viri z večine ostajajo v mejah dotičnih literarnih jezikov. Torej tudi znanstvo o slovanski umetnosti ne more napredovati, kakor bi se godilo s pomočjo obče slovanskega jezika.

Glasba narodna je združena z večine s teksti, kakor v pravekih, tako tudi dandanes; umetne glasbe brez tekstov je v obče malo, med malimi slovanskimi plemen pa še manj. Toliko več pa je melodij in narodnih tekstov. Te melodije in ti krasni biseri v tekstih so znani le

tam, kjer so se vstvarili, med druge Slované se pa ne razširi mnogo, da si se že obrača na bolje, sosebno odtlej, odkar so začeli izdavat narodne skladbe s teksti iz raznih slovanskih jezikov v skupnih izdanih. Ali zavira, da ne postajajo pesmi obče vezilo slovanskih plemen, je tudi tu z večine v jezikih. Ta nedostatek je jako velik, če pomislimo, da slovanski skladatelji se omejujejo na iskanje glasbenih motivov med pesmimi po jednega plemena, v tem ko bi dobivali v raznih slovanskih melodijah motivov, kolikor bi le hoteli. Slovanske glasbe v pravem pomenu besede še nimamo in je ne moremo imeti, dokler ne bode posredoval med vsemi slovanskimi plemeni jeden in isti obči literaturni jezik. Po največ bi se mogla gola glasba ali godba razširiti med Slovani, ker ni vezana na tekste; te vrste glasba je doslej jedin obče-slovanski jezik, samo da je še premalo razvit. Skladeb namreč, ki bi se bile prikupile povsod ali razširile v obče med Slovani, je še jako malo. Med temi se gode bolj ali manj povsod slovenski „Naprej“, in je ta, kakor znano, umeven tudi brez teksta. Vedno pa je poudarjati, da pravi slovanski glasbeniki se porodé šele potem, ko bodo proučavali melodije in motive vseh slovanskih plemen, in to bode najlažje na podstavi občega slovanskega jezika.

Ko bi hoteli nadalje razpravljati pomen slovanske poezije kot občega vezila vseh slovanskih plemen, ponavljati bi nam bilo to, kar velja o glasbi in znanstvu. Slovani nimajo doslej občih vezil v prosti umetnosti, kakoršna je glasba, in, je tudi nimajo, da govorimo z Wundtom, v vezani umetnosti, kakoršna je pesništvo. Iz poslednjega so tu in tam tekst kake priljubljene pesmi še le prevedli na razna narečja slovanskih plemen, in je še le takó postala obče vezilo takó daleč, kakor sezajo dotični prevodi. Umé se pa samo po sebi, da Slovani ne poznajo in ne morejo poznati pesniških biserov, ki so tu pa tam med njih pojedinimi plemeni, in tudi, če jih prevedejo na razna narečja, ne dobé v prevodih iskre in krasote, ki je v izvirnikih. Ko bi pa Slovani rabili obči jezik, delovali bi klasiki za vsa plemena, ne pa za obseg omejeno rabljenega, če tudi literaturnega narečja. Slovani so uže doslej, kljubu neugodnosti, ki je v nerabljenju občega jezika, podali lastnim plemenom in obči človeški kulturi mnogo vrednega in tudi izbornega na znanstvenem in na umetnostnem polju; koliko več bi proizhajalo od celotnega Slovanstva njemu in človeštvu na dobiček in pobaženje, ko bi ono rabilo analogno sredstvo skupnega literaturnega jezika, kakor drugi veliki romanski in germanski narodi!

Vzroki, da so Slovani zaostali za ta važni del občih kulturnih pripomočkov, so raznoteri, zgodovinski, politiški in nacionalno-politiški ter so nekaj med Slovani samimi, nekaj ali še bolj pa v politiki, ki deluje

proti njim uže nad tisoč let.

Kratkovidnost, ki vlada med Slovani samimi, je res velika, vendar se z rastočim spoznanjem manjša; ostaje z večine še vpliv, ki je zunaj Slovanov, in proti kateremu so doslej še vedno onemogli.

Vsekakor je uže to neprecenljive vrednosti, da so se vsaj drugi veliki narodi pospeli do razvitja in utrjenja občih literaturnih jezikov; in za Slované še več moralne vrednosti je obče pripoznanje, da narodna znanost in narodna umetnost sezati čez politiške meje, v katerih in zunaj katerih so skupine, oddelki ali odlomki kake narodnosti. Ako pa je znanost in umetnost kakega naroda nezavisna od vsakodobnih politiških oblik in politiških skupin, mora jednako nezavisno od teh činiteljev biti tudi obče jezikovno sredstvo narodne znanosti in narodne umetnosti, in to je takó očitno, da se zdi Bismarcku, vsakemu Nemcu, kakor tudi vsakemu členu drugih velikih kulturnih narodov samo po sebi umevno in naravno. Kakó pa bi bila drugače narodna umetnost in narodna véda obče vezilo kake narodnosti? Sedanjih kultur velikih narodov bi niti ne bilo, ako bi ti narodi ne bili sprejeli posebnih občih literaturnih jezikov. Ti jeziki niso branili in zabranili, da so se politiške skupine vstvarjale po drugih potih in v drugih obsegih. To vidimo na nemški in sosebno tudi na angleški narodnosti.

Ljubezen do politiških skupin se ne vzgaja in utrjuje z omejevanjem literatur na geografski malo razsežna narečja ali celó razrečja, tudi ne s pačenjem starih alfabetrov ali celó vstvarjanjem novih abeced in provincijalnih kot literaturnih jezikov. Prava ljubezen do politiških domovin se vzgaja in utrjuje s podeljevanjem svobode za vsestransko in najprimerniše razvijanje, in k tej svobodi pripada tudi svoboda, da si morejo narodi in njih oddelki sami izbirati literaturne jezike in vstvarjati ali prirejati alfabete, azbuke in abecede, kakor ugaja njim, ne pa kakim kratkovidnim politikom.

Zmote, predsodki na to stran se ravno pri Slovanih podpirajo po strankarskih in tujih interesih, a ti interesi se z omejevanjem svobode zastopajo najslabše. Slovanom, dokler kratkovidna politika lastnih sinov, še bolj pa tujih interesov zabranjuje rabljenje občega literaturnega jezika, ne ostaje drugega, kakor da med svojimi plemeni pridno nabirajo, zbirajo in raziskujejo znanstveno gradivo in narodno glasbeno, kakor pesniško blago, pa priobčujejo po moči v lastnih narečjih. Tako gradivo olajša delo onim, ki bodo kedaj v občem jeziku razdelovali in v znanstvenih delih priobčevali resnice in zakone, zasledovane v slovanskem znanstvenem in umetnostnem materialu. Ravno to pa kaže uže sedaj na potrebo, da se vsaj pojedinci sposobljajo za pisanje v jeziku, ki je za Slované pripoznan kot najprimerniši za njih skupni literaturni jezik.

Dokler ne bodo mogli Slovani podajati in sprejemati narodnega znanstva in narodne umetnosti, ne bodeta ta dva oddelka obče kulture vezala slovanskih plemen, kakor veže nemška znanost in nemška umetnost nemška plemena v dobrih in hudih časih. Ponosno more Nemec kazati na to vezilo, katero ostaje, ko odpada vse drugo; nadejati se je, da Nemci, Italijani, Francozi in Angleži, ki uživajo že stoletja dobrote, ki so v trdnem in stalnem vezilu narodne znanosti in umetnosti, ne bodo zanimali te resnice, kakor da bi ne veljala tudi za Slovane. Ako umejo ti veliki kulturni narodi prav svojo zadačo in zadačo občega napredovanja, ne bodo delali le nikakih zaprek, ampak bodo Slovane

simpatični in pozitivno podpirali, da postane tudi pri njih narodna znanost in narodna umetnost vezilo, katero sega čez vsakodobne politične meje in čez sedanost v prošlost in bodočnost. Zato pa je potrebno tudi primerno jezikovno sredstvo, katerega Slovani niso dobili v prošlosti, in zaradi katerega se jim delajo mnogotere zapreke v sedanosti.

Bismarckova izjava je po obsežnosti in pomenu jasna, ona je obče veljavna, in da resnica, ki je v njej, ne velja še za Slovane, ni kriva narodna znanost in narodna umetnost slovanska, ampak nedostatek uslovja posrečovalnega skupnega jezika, katero, kakor smo videli, je pri drugih velikih narodih umevno samo po sebi.

O k r i t i k i d r. M a h n i č a.

III. K razširjanju poganstva, z nasprotniške strani nam namišljenemu.

d) *Gledé na bogoslužje, specijalno liturgijo ali mašo.*

η) *Liturgija rimske cerkve.*

(Dalje).

V resnici je na gelazijanskem sakramentarju do zasedenja stola Petrovega po Gregorju Velikem jedino neposredno za Gelazijem sledeči sveti papež Symmachus (496—514) napravil majhno, liturgije katehumenov dostajajočo se spremembo s tem, da je določil, da se nekda, kakor smo omenili zgoraj, po svetem papežu Telesforu jedino v božično mašo vloženi slavošpev „Gloria in excelsis“ vloži tudi v liturgije drugih prazniških dni¹⁾. Z druge strani svedoči jedno mesto uže zgoraj ob razgovarjanju stare španske liturgije navedenega lista papeža Vigilijs (540—550), do metropolitanskega škofa Profatura²⁾, da vsaj Canon missae ali Canon actionis, kateri je v oni dobi pričenal s tedanjo prefacijo³⁾, kakor smo omenili uže zgoraj ob razgovarjanju gelazijanskega sakramentarja, da vsaj ta Canon je bil pri vsaki liturgiji rimske cerkve, brez ozira na čas in praznik, vedno nespremenjen isti, pravimo, da se torej od Gelazija sestavljene različne prefacije kmalu niso rabile več, in da so se bili v tem pogledu povrnili⁴⁾ k preprostoti stare rimske liturgije, katero so obvezale Constitutiones Apostolorum.

Vsekakor je bila liturgija rimske cerkve od Gelazija naprej uže zaradi tega nacionalna, ker je prišel jezik Rimljanov do izključne veljave, in je pripisovati pač najbolj tej okolnosti, da se je ista malone nespremenjena rabila jedno stoletje. Nad vse veliki obseg iste liturgije, ki je nastal vsled značaja pred vsem didaktičnega in vsled oratorskega vzleta drugih delov liturgije, ta obseg, kakor ga poznamo iz Constitutiones Apostolorum, kateri je celó pri vstočnih kristijanih uže v IV. stoletju vzbudil željo, da bi se zmanjšal, prozval torej je uvedenje liturgije Bazilijeve in Hrizostomove, bil je toliko manj prikladen, da bi ustrezal željam in na-

zorom jako na posvetno obrnjenih Rimljanov VI. stoletja, ko je bila z večine uže izginila pobožnost, katero je bil v stare dobe zanetil upor malikovalcev, vzrasši do nečloveškega prosledovanja, in ko so se vsled te pobožnosti trdno držali starih sporočil; zato je ta praktični smer zahteval, da bi ga poštevali takisto, kakor se je to zgodilo pri vstočnih in celó kristijanih pravega evropskega zapada.

Napravljenja duha in iz tega napravljenja nastavljen želja naseljenja Rimskega mesta in srednje Italije v obče pa ni poznal nikdo bolje, in je imel tudi jedva kdo toliko razuma za to naseljenje, kakor sveti papež in cerkveni učitelj Gregor Veliki, ki je bil rojen Rimljan in je pred vstopom v duhovni stan imel važno mesto cesarskega prefekta Rimskega. Ta od Boga razsvetljeni papež se je lotil torej, da bi do cela ustregel potrebam Rimljanov, nadaljnjega nacionalizovanja rimske liturgije, ko je, kakor pravi njegov životopisec, iz več knjig sestavljeni obsežni liturgiški kodik Gelazijev modro skrajšal, odnosno skril v jedno knjigo s tem, da mu je dodal le nekoliko, toliko več pa odstranil iz njega⁵⁾. To srečno izvršeno veliko delo velikega papeža se dejanski dostojno meri z liturgijama svetih cerkvenih učiteljev Bazilija in Hrizostoma, kateri ugajati geniju vstočnih narodov in se le neznatno razlikujeta druga od druge; to delo velikega papeža, neprekošeno gledé na svojo kratkoto in enakost, do cela geniju Rimljanov prikladno, je za vse čase ustanovilo poseben liturgiški tip, ne da bi bilo v obče oškodovalo odbrano izražanje in bistvo stare rimske liturgije.

Te prednosti gregorijanske liturgije se tudi v obče pripoznavajo, in sicer na Vstoku ravno takó, kakor na Zapadu; neumrljivo zaslugo, da jo je sestavil in uvedel v rimski cerkvi, je pa vendar več zapadnih pisateljev skušalo izpodmikati Gregorju Velikemu⁶⁾. Opirajo se pri tem na nekoliko pisateljev VIII. in IX. stoletja (Venerabilis Beda, Diaconus Paulus, Ado Viennensis, Amalarius in Abogardus), kateri pripisujejo Gregorju Velikemu vklado besed „diesque nostros in tua pace disponas“ v Canon missae⁷⁾, molče pa

o tem, da bi bil spisal kako liturgijo⁹); to se ve da bi bilo pomembno, ako bi ne bilo drugih zanesljivih zgodovinskih izročnikov, ki bi sestavljenje kake liturgije izrecno pripisovali svetemu Gregorju. Teh pa nam ne manjka; isti so do cela jasni in prihajajo z večine od najbolj poučenih in zajedno najpristojskih avtoritet.

Uže zgorej smo navedli dve sami po sebi zadostni svedoštvi, ker prihajati od papeža Hadrijana I. (772—795) in od Ivana Dijakona (Joannes Diaconus), kateremu je bil papež Ivan VIII. (872—882) izročil sestavljenje životopisa Gregorja Velikega; ti dve svedoštvi zaznamujeta z jako jasnimi besedami svetega Gregorja kot sestavitelja za svoje dobe običajne rimske liturgije¹⁰). Zgorej smo tudi razpravili, kakó je prvi rimsko-nemški cesar Karol Veliki zahteval gregorijanski sakramentar, da bi ga uvedel v različnih deželah svoje države, ter ga dobil od papeža kot „Sacramentarius verus, a sancto praedecessore nostro Deifilo Gregorio Papa dispositus secundum sanctae nostrae ecclesiae traditionem“¹¹). Moremo se tukaj odnašati še k svedoštvu Yorškega škofa Ekberta in k mestom, raztreseno nahajajočim se po mnogih delih; ta mesta soglasno zaznamujejo Gregorja Velikega kot sestavitelja rimske liturgije¹²); no mi menimo, da je med mnogimi dovolj poudarjati le svedoštvo uže navedenega, IX.

⁹) Prim. Daniel Codex liturg. Eccl. univ. tom. I. pag. 25.

¹⁰) Isto mesto se glasi: Ordinem precum in celebritate missarum nullo nos tempore, nulla festivitate significamus habere diversum; sed semper eodem tenore oblata Deo munera consecrare... Qua propter nos ipsius canonicae precis textum dirigimus subter adiectum, quem Deo propitio ex apostolica traditione suscepimus. Prim. Bunsen. l. c. tom. II. pag. 603.

¹¹) To je tudi v drugih prepisih gregorijanskega sakramentarja, ker tudi v teh je masa izvedena le od prefacije do „Pax Domini sit semper vobiscum“, torej Canon actionis, drugi deli mase pa so zaznamovani jedino z rubrikami. Razlika je jedino v tem, da v tako imenovanem gelazijanskem kodiku je neposredno pred prefacijo izrecno citati napis „Canon actionis“, v tem ko se isti napis ne nahaja v drugih prepisih gregorijanskega sakramentarja.

¹²) To potrjuje tudi zaključujoče ali sklepne besede v predzadnji opomnji citovanega mesta iz lista papeža Vigilija („quem (tenorem) Deo propitio ex apostolica traditione suscepimus“). Kajti sklicevanje papeža na izvor ne morda rubrik ali, ako se smemo tako izraziti, šemata, ampak teksta najvažnejših molitev rimske liturgije iz apostolske tradicije vključuje sklicevanje na sporočilo, da je bil Pater apostolicus Clemens I. v ožih odnosih z apostoloma Petrom in Pavlom, torej dosledno vključuje sklicevanje na staro rimsko liturgijo v apostolskih konstitucijah, zlasti ko ni znana nobena druga, katere sporočilo bi se pripisovalo sv. Klementu.

Se ve da velja to jednako tudi o sklicevanjih poprejšnjih papežev na apostolski izvor rimske liturgije; no mi dajemo posebno važnost besedam papeža Vigilija, ker prihajajo iz srede stoletja, katero je med delovanjem papežev Gelazija in Gregorja Velikega, in ker svedočijo zajedno, da gelazijanski misal razen ne več rabljenih prefacij ni obsejal nikakih novo spisanih molitev, ampak jedino pač jako posrečeni prevod staroobčajnih molitev. Ako bi ne bilo tako, bil bi se Vigilij v svojem listu skliceval na svojega svetega prednika ravno takó, kakor so se ob podobnih povodih sklicevali in se sklicujejo papeži poznejših dob na Gregorja Velikega, kateri je zares sestavil jeden misal, in nam je pri tem kazati jedino na naslednji izrek papeža Hadrijana I. (772—795): „Sed et sancta

stoletju pripadajočega Walafrieda Strabona, ker se isti odlikuje tudi po obširnosti“).

Sicer nam je znanih mnogo prepisov sakramentarjev iz VIII. do XI. stoletja, katerih nijeden se ne zлага do cela s kakim drugim, ravno ker ne podaja noben prvotnega gregorijanskega sakramentarja v njegovi polni čistoti, temveč obsejajo celó pripoznano najstarejši prepisi mnogoterih vklad iz časov, sledivših Gregorju Velikemu, mnogi tudi iz stare galikanske liturgije¹³), tako da po Muratoriju še vedno nismo do cela natančno poučeni o dnevnih mašah, kakor jih je zaukazal Gregor Veliki. Ako se torej vsi ti sakramentarji kljub svoji razločujoči se vsebini navajajo kot sestavljeni od Gregorja Velikega, odnosno uže po svedoštvu svojih napisov kot sakramentarji tega velikega papeža, in ako so se nekdanj poštevali kot taki, v tem ko se drugi papeži jedva navajajo na to stran: govori pač tudi ta okolnost zato, da je Gregor Veliki sestavil liturgijo v obliki, ki se je bila z večine ohranila do velikega cerkvenega razkola v XI. stoletju. Zatorej ne more biti o tem niti najmanjšega dvomljenja, zlasti ko je veliki papež in cerkveni učitelj sam, ki nas o tem poučuje v jednom svojih mnogih listov¹⁴).

(Dalje pride.)

et apostolica Ecclesia ab ipso sancto Gregorio papa, qui etiam librum super Job scripsit, ordinem missarum, solemnitatum, orationum suscipiens, plures nobis edidit orationes“. (Pro synodo Nicaena II. Harduin. Conc. tom. IV. col. 778.

Pri tem ne moremo, da bi ne opomnili, da je neposredni prednik Gregorja Velikega papež Pelagius II. (578—590) zaukazal iz prefacij, spisanih od svetega papeša Gelazija; no ne več rabljenih, rabiti zopet novejšo prefacijo. Ali se pa je bila ta naredba uže izvršila v dobi, ko je Gregor Veliki zasedel stol Petrov, ne more se določiti popolnoma zanesljivo, no tudi ni važno, ker je Gregor vsekakor zopet postavil nespremenljivi Canon actionis, kakor razpravimo to podlje zdalej.

¹³) Joann. Diae. Vita s. Gregorii lib. II. cap. 17. „Sed et Gelasianum codicem de missarum solemnibus, multa subtrahens, non nulla vere adiciens, pro exponendis evangelicis lectionibus in unius libri volumen coarctavit.“

¹⁴) Kot take navaja Binterim l. c. IV., III. pag. 28. Gassanvill. Praefat. in Antiphonar., Dupin Biblioth. in Georg. ab Eckhard Francia orient.

K tem je po našem razumu prištevati tudi one, zgorej misljene neznatne cerkvene pisatelje, kateri hočejo z vso zaresnostjo poštovati kot proizvod svetega Gelazija zgorej razpravljani sakramentar, kateri so samovoljno zaznamovali kot gelazijanski. Kajti prav za prav skušajo tudi tu svetega Gregorja Velikega postaviti ne kot pisatelja kake liturgije, ampak kot prepisovalca gelazijanskega sakramentarja, sosebno tudi Canon(is) actionis, torej najbistvenjšega dela liturgije.

Celó zasluženi Gueranger, katerega smo se spominjali ob razgovarjanju stare Milanske liturgije, obrekuje, pač nehoté, spomin velikega papeža, ko se poteguje zato, da bi bil sveti Gregor res Canon Missae vzel iz Milanske liturgije.

¹⁵) Ta dostavek Gregorja Velikega k Canon missae se je ohranil do današnjega dne v molitvi rimske mase „Hanc igitur oblationem servitutis nostrae“, in smo ga uže zgorej navedli opetovano.

⁹⁾ Mi se ne čudimo niti temu molčanju, niti kračanju zaslug velikega papeža, katero skušajo utemeljiti; kajti ravno zapadni pisatelji skušajo, kakor znano, izpodmikati tudi sestavljenje Liturgia Praesantificationum, dasi vse vstočne knjige in pisatelji pripisujejo od nekdanj to sestavljenje soglasno Gregorju Velikemu, ki ima na Vstoku priimek Διόλογος (Двоесловъ).

Tako stremljenje je se ve da še le od posezanja rimsko-nemških cesarjev v zadeve cerkve zapaziti, in saj se razkriva le preveč tudi nasproti svetemu papežu Klementu I. Tudi temu ne izpodbija noben vstočnik pisanega sporočila apostolske liturgije, kakor tudi vseh cerkvenih disciplinarnih določb ali pravil, kakor se nahajajo v Constitutiones Apostolorum. Vstočniki pripoznavajo temveč isto poročilo ne samo pojedinci, ampak tudi na svojih konciljih, kakor smo dokazali zgoraj; zapadniki pa se ne pomisljajo to pobijati na vsako stran. Tako stremljenje, krčiti zasluge znamenitih cerkvenih očetov in učiteljev, more se le obžalovati. Bog daj bolje!

⁹⁾ Hočemo ti dve svedoštvi tukaj še jedenkrat drugo poleg drugega navesti, ker drugo drugo dopolnjuje, osvetljuje delovanje Gregorja Velikega na liturgiškem polju.

Papež Hadrijan I. govori: „Sed et sancta et apostolica Ecclesia ab ipso sancto Gregorio papa — qui etiam librum super Job scripsit — ordinem missarum, solemnitatum, orationum suscipiens, plures nobis edidit orationes.“ (Pro synodo Nicaena II. Harduin. Conc. col. 778.

Joann. Diac. Vita s. Gregorii lib. II. cap. 17 svedoči: „sed et Gelasianum codicem de missarum solemnibus, multa subtrahens, nonnulla vero adiciens, pro exponendis evangelicis lectionibus in unius libri volumen coarctavit“.

Vidi se, da sveti cerkveni učitelj Gregor ni uredil ali z nova redigoval morda samo gelazijanskega sakramentarja, isti se temveč pošteva ravno takó kot sestavitelj jedne liturgije, kakor sveti cerkveni učitelji Bazilij, Hrizostom in Hilarij.

¹⁰⁾ Le Brun. Explic. de la Messe tom. II. pag. 134. Kliefoth. Liturg. Abhandl. tom. III. pag. 77.

¹¹⁾ Takó v Micrologus c. 13, 24, 25, 31, 42, 49 itd. Berno. De quibus etiam rebus ad missam spectantibus c. I. Albinus eccles. offic. c. de Quadragesima in Sabb. ante Palmas Amalarius lib. c. 1, 9, 12, 23, lib. III. c. 40, lib. IV. c. 23, 30, 42.

¹²⁾ Ta navaja: Nam et Gelasius papa in ordine LI. ita tam a se, quam ab aliis compositas preces dicitur ordinasse. Et Galliarum ecclesiae suis orationibus utebantur, quae adhuc a multis habentur. Et quia tam incertis auctoribus multa videbantur incerta et sensus integritatem non habentia, curavit beatus Gregorius rationabilia quaeque coadunare et, seclusis his, quae vel nimia vel inconcinna videbantur, composuit librum, qui dicitur sacramentorum sicut ex titulo eius manifestis, simae declaratur, in quo si aliqua inveniuntur ad hunc sensum claudicantia, non ab illo inserta, sed ab aliis minus diligentibus postea credenda sunt superaddita. (Valafr. Strab. I. c. cap. XXII.).

¹³⁾ Zgoraj smo se spominjali priznano najstarejšega v rimski Ottobonijanski knjižnici najdenega in po isti imenovanega prepisa, kateri se le malo razločuje od drugega, v vatikanski knjižnici najdenega prepisa (kateroga pa ni zamenjovati s prvim prepisom, ki ga je priobčil Rocca kot Sacramentarius s. Gregorii, Romae 1597.) Tudi zvedeni kritik Ludv. Muratori, ki je te prepise, kakor rečeno, priobčil v delu „Liturgia Romana vetus. Venet. 1748“, in katerih starost je on postavil v konec VIII. ali v prvo polovino IX. stoletja, ima jih za najboljše; dasi tudi oni ne podajajo čiste prvotne vsebine Gregorijanskega sakramentarja, temveč obsežajo mnogotere vklade iz poznejše dobe, sosebno jedno mašo, zaukazano še le od

papeža Bonifacija IV. (608-615), namreč mašo S. Mariae ad Martyres (III. Idus maias), in celó jedno mašo na čast sv. Gregorju samemu (IV. Idus martias). (Prim. Muratori De rebus liturg. cap. VI.) Drugi prepisi kažejo še več razlik, mnogi njih obsežajo veliko število prefacij, benedikcij in drugih molitev, lastnih liturgiji galikanskih cerkev, pripadajo torej zgorej mišljenim mešanim rimsko-galikanskim misalom, katere so sestavili na zaukaz rimsko-nemških cesarjev, kakor znano: magister Alcuin († 804), Grinoald († 849) Rodrat († 853) in najbrže še drugi.

¹⁴⁾ Ta list Gregorja Velikega ad Joann. Syrac. (Lib. IX. Ep. 12.) sporoča v njegovem uže omenjenem životopisu Joannes Diaconus, in njegov napis (ad Joann. Syracusanum), ako je umeti pod tem Sirakuzanskega nadškofa, se ne utegne do celá zlagati z njegovo vsebino zaradi tega, ko se adresatu med drugim priporoča tudi primerjanje novouvedene rimske liturgije z grško (ali Konstantinopolitansko, za katero je slo), kar da mu je možno pri svoji naključni prisotnosti v cerkvah Katanije ali Sirakuze. No kratki napisi, katere jo tu pa tam težko razložiti, naj se podajajo še takó napacno, se nikakor ne dotikajo prave vsebine lista, posnetega iz zanesljivih virov; zatorej podamo tu bistveno vsebino gregorijanskega lista, ki zajedno osvetljuje razvoj rimske liturgije in obče:

„Nekdo, došedši sam (simo) iz Sicilije, mi je sporočil, da nekateri njegovih prijateljev, ne vem, so li Grki ali Latinci, pod pretezo svoje gorečnosti za rimsko cerkev grajajo moje naredbe, podarjajoč, da se mi ne posreči, ukrotiti Konstantinopolitansko cerkev (comprimere), ko jej sledim v vseh njenih običajih. Na moje vprašanje, katerim običajem te cerkve da sledim jaz, mi odgovori: Sprejeli ste Aleluja v liturgijo; zaukazali ste opravljanje (službe božje) subdijakonov brez obleke (najbrže brez bliščobne tunike) kakor tudi večkratno izrekanje „Kyrie eleison“ pri maši, in ste v njo uložili neposredno za Kanonom Gospodovo molitev. Poučil sem ga, da v vsem tem nismo posnemali nobene tuje cerkve. Kajti Aleluja se je sprejel iz Jeruzalemske v rimsko liturgijo, kakor trdijo, na spodbudo svetega Hieronima za papeža Damaza blaženega spomina, no mi smo na tem škofovskem sedežu njegovo rabljenje celó omejili (computavimus). Ako smo zaukazali, da se kažejo subdijakoni neoblečeni, obnovili smo le starejši običaj, ki ga je bil spremenil jeden naših prednikov, ne vem, kateri, zaukazavši oblačenje tudi subdijakov onov; sicer pa fungujejo poddijakoni v vaših cerkvah do današnjega dne jedino v lanenih tunikah, kar ste vzeli vi jedino svojej materi stari rimski cerkvi. „Kyrie eleison“ se je rabil in se rabi v naši maši drugače, kakor pri Grkih, kajti pri teh ga govoré skupno vsi, v tem ko pričenjajo pri nas kleriki, in odgovarja ljudstvo, in pri tem pojemo vzajemno ravno tolikokrat tudi „Kyrie eleison“ in „Krisite eleison“, da se dalje pomudimo pri teh molitvenih vzklicanjih. Molitev Gospodova pa se je sprejela zaradi tega v liturgijo po Kanonu (post precem), ker je bil apostolski običaj, daritveno hostijo blagosloviti ob porabljenju te molitve („ut ad ipsam solummodo orationem oblationis hostiam consecrarent“); in v resnici ne zdi se mi opravičeno, da bi se zadovoljevali mi, moliti nad daritvami (super oblationem) molitev, ki jo je sestavil sholastik, ne da bi nad telesom in krvjo našega spasilca molili molitev, katero je on sestavil sam in sporočil. Sicer pa pri Grkih moli Gospodovo molitev vse ljudstvo, v naši liturgiji pa le svečenik. V čem smo torej sledili Grkom, ko smo oživili vendar le naše stare običaje ali pa uvedli nove in koristne? Kakó se nam hoče dokazovati, da smo posnemali druge? Primerjaj torej, ko se ti ponudi prilika, bodisi v Kataniji ali v Sirakuzanski cerkvi bogosluženje (torej pač ondoto grško ali Konstantinopolitansko liturgijo z novo rimsko) in po tem primerjanju (facta collatione) pouči te, o katerih imaš vzrok misliti, da ne odobrujejo mojih naredb. Kar se pa dostaje mnenj o Konstantinopolitanski cerkvi, vprašamo, kdo neki dvomi, da je navedena cerkev podrejena apo-

stolskemu stolu, ko vendar to podrejenost pripoznavata vedno naš najmilostljiviši gospod cesar in naš brat, ondotni škof? Sicer pa, ako se nahaja v tej ali kaki drugi cerkvi kaj dobrega, bil sem in sem vsekdar pripravljen, v dobrem posnemati tudi tega manjšega,

kateremu prepovedujem nedovoljeno. Bedast je, kdor se dá zavirati po svoji superioriteti (ali po svojem primatu), da si ne prilasčuje pri manjših dobrega, kar se nahaja pri njih“.

Кавказскій плѣнникъ.

(Отрывокъ изъ поэзіи А. С. Пушкина. Переводъ Ламурскаго).

Prevod.

Ti jih poznala, deva gor,
Srca si vshite, žizni sladost;
Ognjeni tvoj, nedolžni vzor
Oznanjal ljubav je in radost.
Ko tvoj je drug v temoti pozni
Objemal nemim te ljubljajem
In gorel negoj in zelenjem,
Na svet si pozabivši grozni
Ti govorila: „ôžnik mili,
Otožnosti ne vdaj se sili,
Na grôd mi skloni se glavoj,
Svobodo, rod pozabi svoj.
S teboj bôm skrivala se rada
Po belem svetu žive dni!
O ljubi me, nikdo do sada
Ni mojih celoval očij.
Čerkes ni mladi, črnooki
K postelji moje osamljeni
Prikral še v noči se glôboki.
Dekletom trdosrčnim ceni
In neizprosnim vsa me stran.
Osôd poznašem mi gotovi:
Moj otec in moj brat surovi
Prodati v tuj me hčeta stan
Nemilemu za gruôd zlata.
No sprosím otca, sprosím brata,
Ne to — pa najdem strup alj bran.
V prečudnej nedosežnej sili
Vsa k tebi sem privlečena,
Jaz ljubim te nevoljnik mili,
Teboj sem vsa upojena . . .“

Переводъ.

Ты их сознала, дѣва гор,
Срца си всхите, жизни сладост;
Огненный твой, недолжный взор
Озنانял любов и ин радост.
Ко твой и друг в темотѣ позни
Обымал нѣмым та любленьем,
Ин горѣл нѣгой ин желѣньем,
На свѣт си позабывши грозный
Ты говорила: „жжик милый,
Отжжности не вдаи са сили,
На грѣд ми склони са главой,
Свободѣ, род позаби свой.
С тобой бѣм скрывала са рада
По бѣлем свѣтѣ живе дни!
О любви ма, никдо до сада
Нѣ моих цѣловал очій.
Черкес нѣ младый, чрноокій
К постелѣ, моѣй осамлени
Прикрал ше в ночи са глѣбоки.
Дѣклатом трдосрчным цѣни
Ин неизпросным vsa ма стран.
Осѣд познадем ми готовый:
Мой отец ин мой брат суровый
Продати в туй ма хчета стан
Немилему за гручѣ zlata.
Но спросим отца, спросим брата,
Не то — на найдем яд аль бран.
В прѣчудней, недосажней сили
Vsa к тебѣ сем привлечена,
Яз люблюм та невольник милый,
Тебой сем vsa упоена . . .“

Подлинникъ.

Ты ихъ узнала, дѣва горъ,
Восторги сердца жизни сладость;
Твой огненный, невинный взоръ
Высказывалъ любовь и радость.
Когда твой другъ во тѣмѣ ночной
Тебя лобзалъ нѣмымъ лобзаньемъ,
Сгорая нѣгой и желаньемъ,
Ты забывала мѣръ земной,
Ты говорила: „плѣнникъ милый,
Развесели свой взоръ унылый,
Склонись главой ко мнѣ на грудь,
Свободу, родину забудь.
Скрываться рада я въ пустынь
Съ тобою, царь души моей!
Люби меня; никто донинѣ
Не цѣловалъ моихъ очей.
Къ моей постелѣ одинокой
Черкесъ молодой и черноокій
Не крался въ тишинѣ ночной;
Слышу я дѣвою жестокой,
Неумолимой красотой,
Я знаю жребій мнѣ готовый:
Меня отецъ и братъ суровый
Немилему продать хотятъ
Въ чужой аулъ цѣною zlata,
Но умолю отца и брата,
Не то — найду кинжалъ иль ядъ!
Непостижимой, чудной силой
Къ тебѣ я вся привлечена,
Люблю тебя, невольникъ милый,
Душа тобою упоена . . .“

Ruske drobtinice.

Съ міру по ниткѣ, голому рубаха.

Uže več let se razpravlja vprašanje o dohodnem davku. Sedaj se razpravlja v finančnem ministerstvu in se v tej ali onej obliki tudi uvede ta davek, ali najbrže še ne kmalu. Težave so namreč, kakor povsod drugodi, tudi v Rusiji ravno tako velike, da bi se mogel ta davek določevati pravilno. Za to pa tudi finančno ministerstvo za sedaj še ne misli uvesti tega davka v obče na vse dohodke, mari le na take, ki se dadô najlaglje ustanoviti.

Gledé izseljevanja Židov sklenilo je r. ministerstvo, da bodo po mogočnosti olajšavali to izseljevanje, ki se vrši po načrtu bar. Hirscha. Potrebna pričevala dajala se bodo brezplačno, celô od vojniške dolžnosti jih bodo osvobajali. Kazni za narošenje „pitejnych pravil“ bodo siromakom odpuščali, ravno tako tudi druge manje prestopke. Selili pa se bodo v Argentino in severno Ameriko, ne pa v kako zapadno-evropsko državo.

Izdeluje se poseben zakonski načrt ob oderuštvi. Masa ruskega naroda ni bogata, če tudi raste premožnost v obče. Za to pa je pristopna oderuhom, ki se množe, kakor gobe po dežju, in to tem boljše, ker tudi hranilnice dajejo posojila le za visoke obresti, v časih 60%. Ceni kredit se ve da bi tu najbolje pomagal.

Ker se bojé, da ne bi razne pijavke nakupile žita o sedanjih žetvi cenó in ga potem kmetom prodajale drago, pripravilo je ministerstvo notranjih del načrt, po katerem bode kaznovan zaporom vsak, ki bi zlorabil težki položaj prodavalca za ceni nakup žita. Celó tožiti bo mogel oderuha, kdor je trpel škodo.

Ministerstvo notranjih del pripravlja načrt zakona o prestanku štundizma v Rusiji. Pri tem mu pomagata sv. synod in ministerstvo justicije. Sv. synod bode podpiral borbo duhovščine s štundisti, ministerstvo justicije pa bode izdajalo naredbe o kaznih teh sektantov. Pravoslavni ne bodo smeli služiti pri štundistih. Občinskih služeb ne bodo mogli dobivati štundisti. Vse to se začne kmalu vršiti.

„Mock. Br.“ št. 149. govore o pogubnem sofizmu našega veka, da se namreč glasovanjem odločuje o političnih vprašanjih. Pravijo pa „Mock. Br.“, da so v zapadni Evropi že najbolje glave spoznale pogubnost takega glasovanja, in da vsled njega držav ne bode možno zadržati na oni strmini, po kateri — padajo. Na to strmino da so se postavile države, ko so prijele načelo francoske prekucije, da vlada narod. Ruski liberalci so se delili doslej na

one, ki so iskreno verovali v svetost demokratiških načel, drugi pa so se vneli za nje iz koristoljubja, t. j. v nadi, da bode liberalna žetev polnila žepa, delila službe in časti. Dolgo so trdili oboji, kako da je srečna Evropa, ker ima parlamentarizem. V zapadni Evropi pravijo „Mock. Br.“ da se je iz parlamentarizma razvil socijalizem in anarhizem, v Rusiji pa da so koj izginili vznemirja-joči priznaki, t. j. ruski nihilizem, ko je Rusija odločno odstopila po smrti Aleksandra II. od vsakih parlamentarnih mislij. Oni iskreni ruski liberalci da so odstopili od evropskega liberalizma, videč njegove plodove. Drugi pa bolj ali manj tiho še vedno zagovarjajo parlamentarizem.

Znani pisatelj P. Boborykin napisal je nov roman *Бачуки Терпихъ*. Tiskan je v Vestniku Ievropy. Uže večkrat se je očitalo temu pisatelju, da preveč površno lovi duh ruskega društva, da si nabira nekaj črt kakega novega smeru in piše romane in sicer v liberalnem duhu. To pa ni tako hudo, kakor mislijo neki ruski kritiki. Saj, če je risanje površno in premalo karakteristično, čitatelj vendar zve nekaj o novih smerih, in si popravi pač sam, kar je površno. Boborykin je uže star pisatelj: preživel je 2 ali celo 3 literaturne dobe. V tem novem romanu junak nekako posnema Solomina iz Novi (Turgenjeva). Junak je zvit, prebrisana glavica. On ukrade tujo ženo in na njen denar lovi kmete in graščake; ali po misli pisatelj je on vse to dela, da more po tem osrečevati Rusijo. Ravno to pa ngaja mnogim čitateljem. C.

D O P I S I.

V Trstu, 20. jun (O bodočih mestnih volitvah. Mesto in okolica. Stranke in Slovenci. Zadača slovenskega polit. društva). Volitve v Tržaški mestni svet, odnosno deželni zbor utegnejo se vršiti koncem tega leta ali vsaj najdalje pričetkom l. 1893. Doslej se naša stranka (polit. društvo „Edinost“) ni mešala v mestne volitve, a brigala se je vedno vrlo za volitve v okolici. V okolici, kjer bi moralo biti v primeri s številom prebivalcev v mestu vsaj 12 poslancev, voli se le 6 poslancev; okolica je razdeljena na šest političnih okrajev, a vsak okraj voli le enega poslanca.

V prejšnjih časih, ko se ni delalo s tako silo v poitaljančevanje slovenske okolice, ko je bil okoličan zdravejši na domačem, slovenskem čutu, izvolil je narod vseh šest narodnih okolič. poslancev v mestni svet. No Trst se je za poslednjih desetletij jako razširil, in lepi deli okolice postali so predmestja, in posebno tu naš živelj silno propada. Narod propada tu istinito v narodnem in moralnem pogledu, in najbrže da izgublja vsled teh dveh glavnih vzrokov tudi pravi, stari vkorenjeni prezvesti čut do skupne domovine Avstrije; jaz sem o tem celó preverjen, in oni, kateri bi v prvi vrsti morali skrbeti, da se ohrani prepotrebni ta živelj, odgovorni so za navedeno. Kakor pa propada stari naš živelj v današnjih predmestjih — v bivši okolici — tako propada uže tudi v okolici, posebnó v spodnji. Mestni magistrat dela na vse kripje v poitaljančevanje okolice ter podpira domače renegate, kateri mu gredo pri tem delu na roko. No mi hudo čutimo ta pritisk, ki nas tlači jednako mori, in vsled tega je minulo uže več let, da nimamo v Tržaškem mestnem so-

vetu niti borih šest okoličanskih poslancev. Ako se bode delalo pa pri bodoči volitvi v mestni svet složno in premišljeno, s polnim sporazumljenjem z domačim ljudstvom, dosežemo najbrže, da proderemo v vseh 6 okrajih s svojimi kandidati.

Ker pa je število naših poslancev (od 54 jih pripada samo 6 na okolico) v Tržaškem mestnem svetu v primeri z italijanskimi poslanci malo ne ničevó, glejmo, kake može si izvolimo za naše zastopnike. Nekateri menijo, da nam je dovolj, ako si volimo poslance preproste domačine, a narodnjake in poštenjake. Jaz se ne strinjam s tem mnenjem. Bodimo si v tem pogledu jasni. Ravno zaradi tega, ker je število naših poslancev neznatno, nam je voliti može, kateri bodo sposobni odgovarjati na strastne napade nasprotnikov, in kateri bodo v mestni zbornici primerno slikali krivice, ki se godé narodu, može, kateri bodo stali neustrašno v borbi proti tem, kateri skrbé, kako bi nas zatrli čim preje.

Večkrat se je uže omenjalo od raznih strani, da bi se udeležili v mestu bivajoči Slovenci volitev v Tržaški mestni svet. Doslej se od naše strani ni še skušal boj na to stran. Vspah bi se pokazal, ako bi mi delovali skupno s tukajšnjimi poštenimi Italijani, z vnetim delovanjem bi se nam gotovo posrečilo spraviti i v m e s t u nekaj naših poslancev v mestni svet. Doslej imamo tu nekako „konservativno stranko“ italijansko, katera si pa ne upa nikjer na dan: njeni vodje bojijo se pričeti boj proti prikritemu ali tudi javnemu iredentizmu. Pri tej konservativni ali „patrijotški stranki“ ni v pomenu besede pravih patrijotov, ni ljudij, ka-

teri bi se morali otegovati za pravo „avstrijsko idejo“. Prava avstrijska stranka bi imela z jedne strani pogum, pobijati iredentizem, z druge strani pa podpirati slovenski element, ki ni samo naroden, ampak zajedno eminentno-avstrijski element. V konservativni stranki pa je jako malo ljudi, kateri bi pripoznali rodu našemu njegove pravice. Ne more se tajiti, da so v tej stranki, oziroma v enakih družtvih ljudje, kateri tam sedé — ker morajo. Med takimi ljudmi zaslediš najstrastnijih sovražnikov našega naroda. K tej stranki pripadajo mnogoteri ljudje, kateri si pričakujejo od nje dobička, nadejajoč se, da se s tem pripokupijo vladi. Dà, k tej stranki pripadajo tudi taki, kateri mislijo vse drugače, kakor pa naznanjajo društvena načela! Kar se dostaje odnašanja k slovenski narodnosti, je pa celó med uradniki takih, ki kažejo javno ob raznih prilikah, da so hudi nasprotniki našemu narodu. S kratka, po sadu se spoznava tudi značaj stranke, in in po tem sadu vsaj slovenska narodnost ne more ničesar pričakovati od tako imenovane konservativne ali avstrijske stranke v Trstu, in siplje ta stranka, kakor znano tudi na druge strani, kakor bi mi rekli, le „pesek v oči“!

V mestnej zbornici Tržaški imamo priliko naučiti se mnogo; ljudi, kateri bi pripoznali rodu našemu najmanjše pravice, ne najdeš med gospodi mestnimi svetovci. Umevno je samo ob sebi torej, da nas ni volja, z enakimi „patrijoti“ družiti se, oziroma z njimi vzajemno delovati ob priliki volitev v Tržaški mestni svet, oziroma deželni zbor.

Pri tako neugodnem našem položaju pa nam je vendar omeniti neko izjemo. V Trstu nahaja se namreč vsaj nekaj množ poštenih Italijanov, kateri se razločujejo od mišljenja drugih soplemenikov. Med temi Italijani je istinito pravo čutečih Avstrijcev in zajedno takih, kateri bi privoščili našemu jeziku pristajajoče mu pravice. Jaz sem imel že mnogokrat priliko slišati iz ust poštenih tuk. Italijanov, da je slovenski jezik v Trstu neizogibno potreben, da je treba Slovence tu v Trstu šteti kot domačine, katerih je tu veliko število. Ali jednako mislečih ljudi je v Trstu, žalibog, premalo; vendar bi jih bilo poštovati, ako bi hoteli ob priliki volitev delovati skupno.

Mnenje moje bi bilo v obče to-le: Ako bi hoteli pri bodočih volitvah v mestni svet delovati skupno s poštenimi tuk. Italijani, bilo bi treba pričeti delovati takoj. Povabilo naj bi se k dogovoru ne morda ital. patrij. društvo, niti ne „stranka“, ampak povabili naj bi se poštene gospodi ital. narodnosti, s katerimi bi se dala sklopiti istinito „prava patrijot. stranka“ s katero bi poskušali delovati pri bodočih mestnih volitvah. Treba bi bilo mnogo truda, no ko bi prišlo do sporazumljenja, pokazal bi se gotovo lep vspeh!

man se id ustvarjaloš mišnja z. inajititl inuistioš „X“.

S Koroškega, 6. jul. [Izv. dopis]. Res, pravi trpini v vsakem oziru smo mi koroški Slovenci. Vse nas tlači, vse nas stiska od naj različnijih strani, vse nam nasprotuje in nas v našem razvoju ovira. A vendar smo že tako daleč dospeli, tako se razvili, da bode, kakor se nadejamo, ves trud naših dušmaninov zaman! Včasih človek,

ko vidi, kako se nam godi krivica, res ne vé, ali bi se jokali ali jezili, včasih pa zopet se vsakemu srcé razveseli, kedar vidi, da tudi ta najmanjši kmetič, na videz skromen in neznan, tako se brani zoper svoje sovrahe, da prekosi in osramoti marsikaterega zavednega (!) rodoljuba.

Največa nesreča za nas so razni uradniki in učitelji. Uradniki, koji bi imeli izpolnjevati besede našega svitlega vladarja „mir hočem imeti med svojimi narodi“, so največji nasprotniki Slovencev. Ali kaj hočemo! Saj se jim daje potuha na viših mestih. Vrh tega pa so zoper Slovence tudi zato, ker se bojijo, da bi izgubili svoje mastne službe ako bi se postopalo s Slovenci jednakopravno; nameščeni so namreč trdi Nemci v teh najbolj slovenskih krajih. Odtod toliko groženja pri volitvah volilcem, celó tudi s kriminalom.

Kakor uradniki, tako tudi učitelji niso niti za las boljše. Dà, lahko rečem, za nas Slovence so še nevarnejši.

Uradniki se vendar toliko ne upajo tako agitovati kaker naši učitelji, če tudi jim je agitovanje prepovedano z dvema odlokoma, namreč učnega ministerstva in koroškega dežel. šolskega sveta iz l. 1885. Vkljub temu pa vendar agitujejo, in kar je najžalostniše, rojeni Slovenci zoper Slovence! To vse delajo zbok pritiska „od zgorej“, ker pri nas imajo naši nemški voditelji „fiksno idejo“, da vendar one „proklete bindišarje“ spravijo s sveta.

Tudi ni čuda, da se učitelji tako trudijo in rogovilijo celó zoper svoje rojake; saj dobijo lepo nagrado od „nepolitiškega“ in „patrijotiskega Schulvereina“ in še dosežejo na viših Celovških mestih priznanje, kar je tudi nekaj vredno.

O naših neznosnih razmerah dale bi se napisati cele knjige; potem bi morda nekateri čitatelji tega niti ne verovali, misleč, da v naši Avstriji, katera ima v svojem zakoniku tudi § 19. osn. zak., in v dobi naše „spravne“ vlade, kaj takega ni možno. Dovolj karakteristično je, ako povem, da se i prisega učiteljev zlorabi zoper Slovence! Skoro to ni verjetno, a resnica je vendar, koja se lahko tudi dokaže. Sploh s temi najpodležijimi sredstvi se bojujejo „kulturne“ nemške stranke zoper koroške Slovence.

Tako brezobzirno se ravna s Slovenci ne le od strani nemških liberalcev, ampak tudi tako zvani koroški konservativni Nemci ne kažejo nam nikake prijaznosti; dà, lahko rečemo, ako bi imeli oblast v rokah na Koroškem. kakor jo imajo nemški liberalci, tudi bi se ne godilo bolje Slovencem. Rekel sem „tako zvani“, ker prav za prav nemških konservativcev na Koroškem niti ni. Ti, ki se zovejo takó, so le „papirnati junaci“, v istini so samo na papirju v njihovem organu. Njih organ „Kärnthner Volksblatt“, kedar koli se mu ponudi prilika, rad Slovincem pokaže svojo „prijaznost“, rad jim dá krepko zaušnico. Pač ni se čuditi. Mora tako plesati, kakor mu Celovski voditelji žvižgajo.

Zató so koroški Slovenci dobro ukrenili, da sedaj grejo svojo pot in ne marajo za nemške konservativce. Ako bi bili z njimi v zvezi, itak bi bili v svojem razvoju ovirani. Zakaj koroški Slovenci so, kar se dostaje politiske konservativne zavesti, vsaj za trideset let na boljšem. Kopomen.

Ogled po slovanskem svetu.

a) Slovenske dežele.

V praznik svetega Cirila in Metoda so na predvečer prižigali po Slovenskem tudi letos kresove, sosebno po Istri in najbolj po Koroškem, v sam praznik pa so bile tu in tam cerkvene svečanosti in druge slovesnosti. Poslednje so na raznih krajih odložili na naslednjo nedeljo. Tudi v mladini so tu in tam posebe oživljali pomen tega praznika. V Trstu so nabirali na korist slovenskemu šolstvu Cirilo-Metodijski dar in so nabrali nekaj čez 100 gld. V istem smislu so se spominjali naših potreb tudi drugod, in je letos tudi „Slov. Narod“ posebe spodbujal k nabiranju Cirilo-Metodijskega daru.

Na Hrvaškem se je pela v sveti dan slovanskih blagovestnikov tudi staroslovenska maša. Zavest o pomenu velikega praznika napreduje; dejanja se ve da še zaostajajo. Tu je mnogo ironije, ko se namreč zapuščina svetih blagovestnikov prezira najbolj tam, kjer je najpotrebniša. Toča boljša se!

Slovanski katoliški shod bode koncem avgusta t. l. v Ljubljani. Pripravljali so se že nekaj let na ta shod, in so zlasti v „Rimskem Katoliku“ razpravljali umestna in neumestna vprašanja, katera naj bi prišla v program letošnjega shoda. „Slov. Narod“ je prvi priobčil nekake resolucije, katere imajo podati snovij za program. Ravno zaradi tega, da niso še priobčili programa, vnela se je nekaka polemika med „Sl. Nar.“, „Slovencem“ in oziroma tudi „Edinostjo“. Poslednja je naštel nekoliko pomislekov, zaradi katerih ni priobčila v „Slovenca“ razglašenega vabila na shod, in ona zahteva, da naj takoj priobčijo program, da bode vedela, kakó se vesti nasproti shodu. Goriško „Nova Soča“ je bila izrazila nejevoljo, da ji niso poslali vabila, in da je bilo isto priobčeno samo v „Slovenca“, kateri pa ne dohaja Goriškemu tedniku. „Sl. Narod“, „Edinost“ in „Nova Soča“ pa so se jednako začudili nad nekaterimi točkami, katere so sedaj znané, dasi ni še razglašen program v celoti. S temi listi se čudimo tudi mi — in nad nekaterimi točkami kar strmimo, da so mogli sploh misliti nanje, tudi če jih ne postavijo v konečno urejeni program. Ker po vsej pravici zahteva „Edinost“ priobčenje celotnega programa, mogli bomo tudi mi kmalu spregovoriti o istem programu, dasi ne pozvani, dasi je naš list v očeh privilegovanih katolikov in konservativcev nekatoliški, „razkolniški“ itd.

Ljubljansko westo dobi po sklepu mestnega sveta nekoliko novih ulic, cest in trgov s poimenovanjem slovenskim. To stvar je imel poseben odsek v rokah, in mestni svetnik g. Ivan Hribar je poročal v imenu tega odseka. Nemškimi liberalci se ve da to ni po volji; njim ugaja le, da kažejo imena nemški značaj tudi tam, kjer imajo le umetne večine. Brezozirnost nemških in ital. strank uči

tudi Slovane povračati jednako z enakim. V Trstu je mnogo kapitalistiških in v službah nameščenih Nemcev in na tisoče Slovanov, ali ulice imajo le italijanska imena. Jednaka je v Gorici, kjer je ital. stranka odstranila nemška in prekrstila slovenska od davna v koreninjena imana.

Slovanska ornamentika na Slovenskem. V Ljubljani je v izložbi prodajalnice A. Obreze razstavljeno te dni razno manjše leseno hišno orodje, katero je ornamentovano z žgalno tehniko, motivi okrasov pa so vzeti iz starih slovanskih vzorin. „Slov. Nar.“ pristavlja k temu: „Zadnja leta so pač nekatere češke glažute jele svoje izdelke krasiti z motivi, vzetimi iz slovanskih vzorin, a za lesni obrt nam ni noben slučaj znan, v katerem bi se ti zanimivi in lični ornamenta bili priredili za rabo v hišnem orodju. Tembolj nas torej veseli poskus, kateri nam predločuje imenovana izložba. Razstavljeni objekti so kompozicija in delo tukajšnjega c. kr. strokovnega učitelja Misa, ki se uže dalje časa bavi s tem predmetom. Gosp. C. Mis je zbral razne motive na starih vzorinah, potem jih je po potrebi prenavrejal, stilizoval in za žgalno tehniko uredil. Gledé barv se je večinoma držal vzorin. Učinek je jako ljubk, in ni dvoma, da se novi okraski omilijo razumnemu občinstvu. Kakor se nam poroča, se na Ljubljanski c. kr. strokovni šoli, kateri je gosp. Mis učitelj, žgalna tehnika pridno kultivuje. To moderno dekoracijsko sredstvo je kaj pripravno za olepšavanje našega doma.“

Poročilo o slovanski ornamentiki v Ljubljani nas je jako razveselilo. Ko se je ustanovila strokovna šola v Ljubljani, ki ima postati in biti pravo središče slovenskega naroda, poudarjali smo važnost te šole v pogledu na razvoj umetnostne obrtnije na Slovenskem, in smo izrazili nado, da bode ta šola poleg urjenja po obćih zakonih vcepljala tudi specijalne zakone, ki se razkrivajo v umetnih izdelkih slovanske obrtnosti. Tako se torej tudi godi, kakor svedoči delo in stremljenje strokovnega učitelja g. Misa. Vidi se, da učitelj popolnoma ume in uvažuje pomen umetnosti, ki se kaže zlasti tudi na vzorinah slovanskega preprostega naseljenja na kmetih vseh Slovanov, v Avstro-Ogerski sosebno med Slovaki v Karpatah in moravskih gorah, potem pa med Srbohrvati na jugu. Ta umetnost pomenja dopolnjenje doslej znanih slogov in je enakovrstna s priznanimi klasiškimi slogi starih in novih civilizovanih narodov. Strokovne šole, ki porabljajo motive te umetnosti in jo torej popolnjujejo po obćih zakonih tehnike, izvršujejo zadačo pravega kulturnega napredka, in izobraženo občinstvo slovensko ne more samemu sebi storiti lepše usluge, nego s tem, da si začne prisvajati izdelke, ki prihajajo v tu navedenem smislu iz Ljubljanske strokovne šole. Gospodu Misu pa še posebe od srca čestitamo, da je dal priliko posebno ceniti pomen stro-

kovne šole, ako ume svoj poklic, ki ga ima še posebe med Slovani, torej tudi med Slovenci. Slovenci so v Avstro-Ogerski poizgubili največ slovanskih motivov, kakor v obče tako tudi na vezeninah, in njim je oživljenje slovanske obrtne umetnosti še posebna dobrot. Mi se nadajamo, da Ljubljanska strokovna šola bode na vse strani in ne samo na lesnih izdelkih porabljala v smislu učitelja Misa slovanske motive in tako po svoje pospeševala važen del obče kulture.

„**Matica Slovenska**“ je imela svoj občni zbor 22. jun. t. l. Ker bomo v prihodnje poročali obširneje, opomnimo tu, da so se volili pri dopolnilnih volitvah stari odborniki; jedino namesto kanonika Iv. Flisa, ki se je odpovedal, je bil izvoljen dr. Iv. Janežič. Župan g. Pet. Grasselli je v imenu Matičinega odbora predlagal: Veliki zbor „Matice Slovenske“ izvoli preblagorodnega gospoda deželnega predsednika Andreja bar. Winklerja zaradi njega velikih književnih zaslug za častnega člana. Grasselli kaže na izborni jezik v dež. zakoniku (kranjskem), ki je zlasti zasluga Winklerjeva. Predlog se sprejme jednoglasno in s splošnim odobravanjem.

Slovensko ferijalno društvo „Sava“ v Ljubljani. Osnovni odbor novopotrjenega društva sprejema, pričenši s 1. julijem t. l. člane po določbi § 4. dr. pr. lit. b. c. d. in e, ki slove: b. ustanovnik postane, kdor plača nakrat vsaj 10 gld. v društvene namene. c. Podpornik je vsakdo, kdor plača vsaj 2 gld. na leto v društvene namene. d. Starešine so absolvovani slovenski velikosolci, ki plačajo vsaj 2 gld. na leto. e. Redni člani morejo biti slovenski velikošolci za časa svojih ukov in abiturjentje.*) Kdor želi pristopiti društvu, naj to javi osnivalnemu odboru do 15. julija na Dunaj, pod naslovom: VIII. Wickenburggasse 12, po 15. juliju pa v Ljubljano.

Namen društvu je o počitnicah gojiti družno življenje in dijaški živeli med svojimi člani in jim biti duševna vez. V ta namen prireja društvo po raznih krajih slovenske domovine shode, veselice, izlete, poljudno-poučna predavanja ter izdava tudi spise. Ta namen je krasen, in želimo le, da bi ga srečno dosegalo novo društvo.

*) Vsak redni član ima dolžnost, da plača na leto 1 gld. udnine, na novo vstopivši razven tega še 1 gld. vstopnine v društveno glavnico. Nadaljnje doneske določa občni zbor.

Konsumno društvo zasnujejo tudi v Gorici kot povsem samostalno konsumno zadrugo za Gorico in okolico, in sicer po pravilih Rojanskega posojilnega in konsumnega društva. Gosp. Piščanec, predsednik poslednjega društva, je bil šel iz Trsta v Gorico, da je razložil osnovo in pomen Rojanskega društva, katero je začelo delovati še le pred kratkim, a kaže uže lepe vspehe. Goriško in Rojansko društvo boste v trgo-

vinski zvezi. Ni dvomiti, da bode vspevala tudi Goriška konsumna zadruga.

Ženska podružnica sv. Cirila in Metoda se je v Ljubljani zasnova po nasvetu dr. Vošnjaka ob zborovanju Št. Jakobsko-Trnovske podružnice. Omeniti nam je, da je na zboru poslednje krasno označeval tajnik g. Žlogar pomen družbe sv. Cirila in Metoda. Rekel je med drugim: „Da bi bilo šlo po volji in namenih sv. Cirila in Metoda, bili bi Slovani danes jedini v veri in na vrhuncu svetovne omike. Vzglede požrtvovalnosti sta sam sv. Ciril in Metod, ki sta naša največja dobrotnika, ki sta žrtvovala vse za vero in omiko... Na tem zboru so bili zares rodoljubi skupej. Podružnica bode zborovala i nadalje vsako leto prvo nedeljo meseca jul., torej okolo praznika sv. Cirila in Metoda.

b) Ostali slovanski svet.

Spinčičeva zadeva se je v jeden in isti dan — v praznik sv. Cirila in Metoda — razpravljala pri državnem sodišču in v zbornici drž. poslancev. Državno sodišče je razsodilo, da ni kompetentno soditi v tej stvari v državnem zboru pa se je jednoglasno sprejel posl. Pacaka predlog, da se zadeva izroči imunitetnemu odseku. Govorili so odločno in izborno Mladočehi, kakor dr. Herold in dr. Kramar, potem dr. Lueger, dr. Barenther, Pernerstorfer, ministra bar. Gautsch in grof Schönborn sta se pa zagovarjala. Zbornica poslancev je pokazala, da vsaj ume svobodo poslancev braniti. Zanimivo je, da min. Gautsch je postavil posredno posl. Kluna na laž, ki je trdil, da bil mogel Hohenwartov klub zaprečiti odpust Spinčiča kot profesorja, ako bi bil ostal v istem klubu. Jednoglasni sklep zbornice poslancev kaže, kje je moralna zmaga. Iskrena hvala poslancem mladočeskim in tudi dr. Luegerju, ki so se takó vrlo potegnili za našega zastopnika Spinčiča!

Dunajski mestni svet in češka šola. Prvi je sklenil naslednjo resolucijo: „Ker je zahtevanje ustanovitve javne šole s češkim učnim jezikom na Dunaju nezakonito in je očitno, da se zahteva le v namen, da bi se dvomilo o nemškem značaju Dunajskega mesta, in da bi se rušil mir naseljenja (Bürgerfrieden), izraza mestni svet svoje preverjenje, da občina ima dolžnost, napravljati take šole“. K temu kaj dostavljati, pravi Pol*, bilo bi odveč. Ubožnišega svedoštva si Dunajski svet ni mogel dati, in nemškega značaja Dunaja ni mogel bolj ponižati, nego z navedeno resolucijo. Torej uže jedna češka javna šola bi spravljala v nevarnost nemški značaj Dunaja, in nasproti 250.000 dušam češkega naseljenja nima Dunajska občina dolžnosti jedne češke šole napraviti! A češki in drugi narodi naj imajo dolžnost, milijone odločevati na korist isti občini!

„Obzor“ konstatuje, da je s 1. jul. t. l. doživel 500 svojih konfiskacij. „Petstota zapljena najbolje svjedoči, kako je pod sedanjom erom zakon svet, rad pošten, red uzoran.

Tko, da ne uzklíkne na to, kako se je klica'o god. 1861., kad smo Beču okrenuli ledja: „Pod ugarskom krunom kano smo brat, rukaje se.“ — Pristaviti je, da se „Hrvatska“ konfiskuje še mnogo večkrat, nego „Obzor“. Kake razmere morejo biti, da so zastopniki hrvatskega naroda sedaj malone izključno madjaronski!

Cesar v Brnu. 21. junija je bil v Brnu, glavnem mestu moravskem, shod nemških strelcev, na kateri je prišel povabljen tudi cesar; cesar je bil tu do 30. jun. Nemška stranka je skušala dati Brnu nemški značaj nemških napisih ulic, šolska mladina je dobila na kole nemške napise. Vendar niso mogli zatlačiti čeških pojavljanj; uže na meji je posl. Pavlich cesarja pozdravil češki. V Brnu je ob poti pri dohodu cesarjevem udeležilo se tudi češko naseljenje. Potem pa, ko je polic. komisar dal sneti z Besednega doma znake zemelj korone češke, je to tako užalilo češko narodnost, da se mnoga društva niso hotela udeležiti spreveda. Zaradi tega sta v državnem zboru interpelovala dr. Kramar in dr. Fanderlik. V čeških šolah Brnskih je cesar izrazil svoje zadovoljstvo. Z deputacijami češkimi je govoril češki, na ulicah je slišal češko pozdravljenje. Nemški listi so pačili poročila, med drugim so tudi zavijali stvari, kakor da bi bil cesar posredno pograjal škofa dr. Bauerja, v tem ko je izrazil nado, da bode delovalo duhovenstvo, kakor doslej, takó tudi odslej pomirljivo. Ko so opomnili, da je neki nemški notar obogatil med češko-nemškim naseljenjem, rekel je cesar: „Es kommt immer auf den Mann an“. Iz tega je posredno obsodil vse ščuvance in take, ki ne postopajo sporazumljivo z naseljenjem druge narodnosti. Tudi v naglašeni zahvali pri odhodu kaže cesar na to, da je delovati na sporazumljenje vsega naseljenja. Cesar je bil in je za spravljenje narodnostij, in nedostaje le móž, ki bi ukrepali prave poti.

Češki delavci, ki so hodili pod firmo socijalne demokracije v zvezi z Dunajskimi takimi demokrati, hočejo se odtrgati od te zveze; razširijo svoje liste in bodo hodili svojo pot, kakor zahteva značaj čeških delavcev, ki se ločijo narodno, kulturno in gospodarski od nemške socijalne demokracije. Želeti je, da češki delavci odstranijo kakoršno si bodi židovsko vsiljevanje v načelnštva, k tisku itd. Židovski življi so vse dosedanje delavske zveze in stranke samo kvarili.

Dr. Eduard Herbst, od 1861. l. nepretržno državni poslanec, bivši minister, glava nemškega liberalizma v Avstriji, je umrl na Dunaju v 72. letu življenja. Njegovo delovanje je tesno združeno z vsem ustavnim življenjem, sodeloval je pri zasnovi ustave in pozneje pri vseh najvažnejših zakonih. Bil je načelnik nemške liberalne stranke, a liberalnost je on umeval in praktički izvrševal vedno in dosledno le za hegemonijo svoje stranke in nemške narodnosti; preziral je torej prava svobode drugih narodnostij in je kot največi nasprotnik Čehov zatiral to svobodo najbolj tedaj, ko je bil sam minister prej in poznej pa kot voditelj psevdoliberalne in kapitalistiške stranke. Na Češkem je delal najprej nato, da bi se vstvarilo zaprto nemško ozemlje; v ta namen je

izdeloval narodnostno statistiko za Češko. Ako bi bil on porabljal svoj vpliv v spravo narodov na podstavi ustavne jednakopravnosti, bila bi se poslednja izvršila najmanj uže pred 20 leti; ali tega on ni hotel, in takó se je razvilo sedanje stanje. Kljubo zaslugam za nemškoliberalno stranko, mu se je ona izkazovala nehvaležno, popustila ga je, da je izgubil celó poslanstvo na Češkem, in ga je rešilo poslednjih let le poživljeno in kapitalistiško notranje mesto Dunajsko.

Herbst je bil jurist, strokovnjak, delal je izključno z glavo, bil je neusmiljen kritik, ki je imel le nož za rane, ne pa zdravila za lečenje; videlo se je njegovi kritiki, da le razdira, ne pa zida; bil je mojster v razkosovanju, cepljenju, ne pa v pozitivnem, in zato tudi ne toliko plodovit. To duševno razpoloženje je kazal Herbst kakor pri indiferentnih predmetih, tako tudi v političkih in nacijskih vprašanjih, in to so slovanski narodi občutili. A tudi Dunaj, kjer je bil rojen in je umrl, in za kateri se je pred vsem potegoval vse svoje javno življenje, mu ob pogrebu ni pokazal one časti, katero se izkazuje voditeljem in velikim možem, in katere drugače takó rado izkazuje o pravih in nepravih prilikah. Niti zvedavih ljudij se ni nabralo, kakor običajno. To, pristavlja česki „Čas“, kaže na bodočnost. To kaže na propadanje nemško-liberalne stranke, katera zagovarja razne ideje brez notranjega navdušenja, brez moči, da bi mogla navdušiti za se nemško narodnost. Stranka, ki v svojem programu nima za podstavo prava in npravstvenih sil, mora oslabeti in konečno propasti. V resnici se nemško-liberalna stranka vzdržuje, kakor je rekel te dni na jednom shodu drž. poslanec prof. Masaryk, bolj vsled prebrisanosti nemško-liberalnih židovskih Dunajskih glasil, nego pa z lastno sposobnostjo. Herbst je bil vsaj duševno nadarjen in mnogostranski sposobljen; z njim pa se ne morejo meriti njegovi nasledniki, in ti v svoji nemoči kažejo ali brutalnost ali pa neizmerno hinavstvo. Oboje se vidi tudi v postopanju gledé na Dunajske punktacije in v obče tudi v osrednjem parlamentu. Liberalizem, kateremu je bil zagovornik dr. Herbst, je teptal svobodo drugih; sedaj izgubljajo pa uže Nemci sami zaupanje v tak liberalizem, ker poleg tega, da je tlačil in tlačil svobodo nenemških narodnostij, krči in zavira tudi pravilno gospodarsko razvijanje v obče, in to se dostaje tudi interesov nemške narodnosti. Posledica temu je, da se je porodil med Nemci z jedne strani nemški nacijonalizem, z druge strani pa antisemitizem, a oboji združuje sedaj nemška nacijonalna stranka, kateri pravi voditelj je bil in je Schönerer, naj se poleg njega postavlja še toliko Steinwenderjev. Schönererjev nemško nacijonalni antisemitizem ima nemško liberalna stranka na vesti, in če ta antisemitizem ne ugaja komu, naj se zahvali nemško-liberalni stranki.

Ironija osode je pa v tem, da sedaj nemškonacijonalni antisemitizem izpodbija liberalstvo in nacijonalstvo nemške kapitalistiške psevdoliberalne stranke same. Takó se maščuje sin nad očetom, ali hči nad materjo, ker oče liberalizem in mati nemškoliberalna stranka, nista zapisala na svoj prapor enakih svobod in prav za vse narode in sloje državljanske.

Po sadu spoznavamo velike može, in tako dejstva sama dokazujejo, da Herbst ni bil ne velik nacionalen voditelj, najmanj pa državnik, kakoršnih zahteva naše cesarstvo. Herbst ostaje v zgled, kako avstro-ogerskim državnikom ni postopati.

Simpatije Amerikancev za Rusijo. Ch. E. Smizs, poslanik Zjedinjenih držav v Petrogradu, vrnivši se v New-York, izrazil se je pri velikem, njemu na čast prirejenem obedu, o Rusiji tako-le: „Vrnil sem se z najugodnejšimi spomini. Dasi je poslaniško mesto v Rusiji zahtevalo mnogo truda, vendar sem se vrnil vrlo zadovoljen. Pred mnogimi leti je bil poslan velikodušnemu in viteškemu carju Nikolaju Pavloviču iz zaveznih držav poseben dar — želod s hrasta Georga Washingtona. Ta želod bil je po najvišji zapovedi posajen na Caričinem otrovu pred dvorcem Peterhofa. Sedaj je od tega želoda vzrasel razmerno velik ameriški hrast. Letos smo posadili v ruskih tleh drugi ameriški želod. Odpravili smo ga na 4 velikih ladijah, na katerih smo odposlali darove, in sprejet je bil ta želod z globokim priznanjem in največim oduševljenjem. Velik del teh naših darov je bil odpravljen tisoč milj daleč v globino carevine, in razpošiljali so se povsod na vlakih, ki so bili okrašeni z ruskimi in ameriški zastavami. Ti darovi so udahnili novo strujo življenja in sile v mnoge stradajoče ljudi. Nadejamo se, da čez nekoliko let vzraste i ta želod v veličastveni hrast bratske ljubavi i prijateljske vzajemnosti in obvezne človečnosti . . .“

Shod slovenskega naprednega dijaštva je imel letos 5. in 6. jun. zborovati na Dunaju; sešlo se je v prvi dan 36 delegatov in 82 gostov, 2. dan pa je polic. komisar prepovedal sejo zaradi programa, ki bi bil državi nevaren. Shod je bil tudi lani v Pragi, a program nam lani na mnoge strani ni ugajal, še manj pa so bili primerni nekateri govori, katere smo čitali pozneje. To omenjamo samo površno, spregovorimo prilično pa o nekaterih točkah, katere postavlja slovansko napredno dijaštvo v svoj program. Zanimivo pa je, kar poroča „Vesna“ v 5. in 6. št. o komiteju, sestavljenem iz slovanskih dijakov Graških akad. društev, kateri se je naprej posvetoval, kakó naj bi se postopalo na shodu slovanskega napr. dijaštva na Dunaju. Ta komitej je vsled predloga slovenskega oddelka sklenil, „da je Slovanom — sosebeno južnim — neobhodno potrebno obnovljenje cirilometodijskega obreda, po sili jim odvzetega; da morajo slovenski dijaki, neomahljivo stoječ na podstavi programa hrvatsko-slovenskih poslancev z dne 2. okt. 1890, idejo zjedinjene Slovenije vedno in povsod širiti in za njo delati z vsemi močmi in z vsemi sredstvi; s tem je določen delokrog narodnega delovanja zlasti na Koroškem in Primorskem, ogerski Slovenci pa naj bi si iskali zaveznikov pri vseh drugih nemadžarskih narodnostih, katere se boré proti vladi, gledé beneških Slovencev pa je treba zopet, da se obnovi duševna zveza, in sicer najprej po časniki. Akad. društvo „Triglav“ v Gradcu je bilo poslalo na Dunaj k temu shodu podpredsednika drd. Silva Domicelja, katerega si je izbrala slovenska sekcija i načelnikom. Glasuje

se namreč po sekcijah, t. j. vsaka narodnost ima po 1 glas. Razun slovenske sekcije, ki je štela 5 članov, bile so samo še tri sekcije: rusinska, poljska in češka. Večina slovanskih narodnostij se torej ni udeležila shoda. Načelnik slovenske sekcije imel je izdelan tudi referat o stanju napredne stranke med Slovenci, med slovenskim dijaštvom posebe. Jedro tega referata je priobčeno v „Vesni“. pohvaliti je zlasti tudi to kar je imel načelnik drd. Domicelj posebe poudarjati, namreč to, da smo mi južni Slovani, torej i Slovenci pred vsem narodnjaki — Slovenci, Slovani in potem še le vse drugo; da socialno vprašanje pri nas še ni toliko pereče, in torej tudi nimamo povoda, da bi ga vlekli med narodom na dan. Plemena slovanska bi gotovo našla vsaj nekatera posamična vitalna vprašanja, v katerih bi se dalo skupno postopati, v teh naj bi narodi v celoti, narodi k o t a k i, vzajemno hodili drug poleg drugega, ne pa samo gotove frakcije ali stranke nekaterih narodov . . .

Brnskemu škofu Bauer-ju se je češko društvo „Komensky“ posebe zahvalilo, da je izrazil svojo nevoljo nad nemškim Schulvereinom, ker sprejemlje v svoje šole češke otroke, kateri vsled tega ne znajo niti krščanskega nauka. Ta zahvala nemškoliberalnim in nacionalnim listom ni po godu; zaradi tega jim je društvo „Komensky“ uže politiško bojno društvo! Škofu Bauerju podeljujejo po raznih krajih častno občanstvo. On je storil le svojo dolžnost kot viši duhovni pastir, s tem pa je storil veliko uslugo obči pedagogiki, katere glavni zakoni se rušijo po Schulverein in po strankah, katere ga podpirajo. Ako si je škof Bauer s svojim glasom pridobil zasluge tudi za slovanske narodnosti, je to dokaz, da se je Slovanom boriti pri šolstvu za osnovna pedagoška načela. Ta načela so proslavljali meseca marcija v Veliki Nemčiji in tudi med avstro-ogerskimi Nemci, ko so skupno z drugimi narodi slavili spomin 300letnice Komenskega; a nemška liberalna in nacionalna stranka teh načel ne pripoznavati za druge narode, in se vidi to najbolj sedaj, ko napadati škofa Bauerja zaradi tega, da ni molčal, kjer se tepta drugače od vseh narodov pripoznani pedagoški zakon, da je treba poučevati otroke na podstavi materinščine.

Znaki dežel češke krone so bili povod interpelaciji poslanca dr. Kramařa v državnem zboru do ministra notranjih del. Ob prisotnosti cesarja v Brnu je češki „Besedni dum“ razobesil zastavo z znaki zemelj češke korone. To zastavo so pa policijskim potom odstranili dvakrat. Interpelacija pravi, da je to razžalilo najsvetejša čustva celega češkega naroda, in sicer v dan, ko je češki narod svojemu kralju izjavil v podedovani zvestobi in udanosti svoje poklonjenje; potem da nima tako postopanje najmanjše zakonite podstave, ker je Nj. Vel. samo pripoznalo z okt. diplomom, potem najvišim reskriptom z dne 20. sept. 1871. prava korone češke in s tem njih nerazdelno združenje, da tako postopanje ne more iztrebiti iz src češkega naroda 3 dežel čustva skupnosti, in da to ni nič drugega nego provokacija. Zato vpraša interpelacija, kakó misli notranji minister

opravičiti ta korak Brnske policije, in kaj hoče storiti, da bi se daljšim razžaljenjem češkega naroda v Čeahah, na Moravi in v Slezku zabranilo, da uradi omejujejo vsakotere projave, dostajajoče se njegove zavisnosti?

Moravski kmet Čepék pred cesarjem v Brnu. Cesarju, ki je bival sedaj nekaj dnij v Brnu, predstavile so se razne deputacije. Deputacija gospodarskih društev moravskih je štela 70 členov; med temi členi je zastopal češki kmet Josip Čepék gospodarsko društvo v Blazicích, katero je z večine njegovo delo, in katero šteje 400 členov. Čepék se je predstavil v ponosnem kmečkem kroju, namreč v visokih botah (škornjah), rumenih irhastih hlačah, višnjevi kazajki (korat), na glavi s starodavno beranico (kapo iz ovčje kože). Čepék je visoke postave in obrača pozornost nase po vsej svoji zunanosti. Cesar, ki je sprejemal deputacije v Františkovem muzeju, je nagovoril tudi tega vzornega kmeta z besedami: „Od kud jste?“ „Z Bystřicka pod Hostynem., Vaše cesarské a královské Veličenstvo.“ „Koho zastupujete?“ „Hospodarsky spolek v Blazicích.“ „Jaká jest u Vas úroda (letina)?“ „Vyborná, Vaše císařské a královské Veličenstvo, jsme spokojeni (zadovoljni), vubec jest lid náš pod otcovskou vládou Vašeho Veličenstva nejvyš spokojen; jen jedno mu schází (nedostaje) k úplné spokojenosti, aby se Vaše císařské a královské Veličenstvo dalo korunovati za krále českého.“

Te besede so učinile na vladarja in vse njegovo okoličje globok vtis, dasi vladar ni odgovoril na nje. Te besede, kakor poročajo „Selské Listy“ in druge češke novine, govorjene iz globine odkrite duše zemljiščnega posestnika, so našle povsod odkrito soglasje, kamor koli so se raznesle. Čepék je bil uže v Brnu predmet mnogih oslavljenj, vse se je tlačilo okolo njega. Besede seljaka Josipa Čepka z Lhotska na Moravskem se danas razlegajo po krajih češkomoravskih, po vsej Avstriji, po vsem svetu.

Nemška levica in valuta. Nemška levica je hotela navidezno nagajati pri predlogi o posojilu za uravnanje valute; iskala je razlogov, da bi pridobila še postranski politični dobičkov poleg teh, ki jih vidi za kapitaliste v uravnanju valute. Pogajala se je z grofom Taaffejem, da bi jej obečal ta varovanje „sedanje nemške posesti“ med slovanskim naseljenjem. Koliko je dosegla, ne vé se še; če je kaj ugodnega, pride na dan še le po sprejetih predlogah o valuti. Zato opozarjajo slovanski listi, naj bi bile slovanski poslanci previdni; a ta previdnost bi se morala pokazati pred glasovanjem o istih predlogah.

Do 23. t. m. menijo uže završiti obravnavanje predlog o valuti; takó naglo hočejo te prevažne točke razpravljati; no vlada si je zagotovila večino, in to večino sestavljati pomagajo še vedno tudi slovanski poslanci.

Gornikova oporoka. Pod tem naslovom priobčujejo češki listi 2 oporoki, kateri sta napisala preprosta 2 rudokopa ali gornika v jamah Příbramskih, ko se jima je bližala ob katastrofi smrt. Oba, Soukup František in Frant. Liška, sta na zavitke dinamitnih patron zabeležila ginljive, pretresajoče besede, obračajoč se do svojih žen in otrok proseč jih, da molijo za nju in za vse poginivše, kakor so tudi oni molili do zadnjega trenutka, bližajoč se večnosti. Oba naročata, da naj poravnajo male vsotice, katere sta dolžna. Prosim vas, pravi jeden listek, ki najdete to poslednje pisanje, izročite je moji dragi, ljubljeni soprogi; to so moje poslednje besede, v katerih se ločim s svojimi otroci in jih prosim, da bi za mé molili, da bi mi Bog odpustil moje krivde, in da bi Boga ne pozabili nikdar, kakor jaz v poslednji uri. . . . Dokler smo mogli, smo molili in si pomagali; ko smo oslabili, smo padali do globokega spanja večnosti. . . . Dolžen nisem nikjer, jedino Bartošu okolo 40 kr. pri nas za neko pivo, drugega nič. Z Bogom vse žene vseh, kateri smo tu poginili. In v enakem smislu pišeta in se poslavljata oba.

Razvidno je iz tega, kako blage duše so v preprostih rudokopih, in kakó redno, varčno živé. S skromno plačo izhajajo, brez dolgov, in ko se preseljajo v večnost, imajo mirno vest, v poslednji molitvi se spominjajo svoje žene, svoje dece, svojih prijateljev.

Vidi se, kaka plemenitost narave tiči v slovanskem preprostem človeku, in kaj je pričakovati od te narave, ko se zboljša gmotna podstava in vstvari organizacija, da bode možno bolje skrbeti za duševno in kulturno razvijanje slovanskih množic. Slovanskim delavcem ostanejo gorniki Příbramski v stalen zgled rednega in varčnega globoko verskega življenja, a oni, ki zanemarjajo kulturno take množice, imajo veliko odgovornost. Najbolj se zagrešajo proti slovanskim delavcem ti, kateri jih hočejo raznarodovati, jim odtegovati deco v tuje šole, s tem pa jim jemati stare narodne in verske tradicije. Slovanske množice ne potrebujejo zveličevanja tujih kultur; s svojo naravo in svojimi tradicijami in sposobnostimi morejo zadoščevati same sebi po lastnem kroju. Večno svedoštvo o tem je zabeleženo v vedenju teh, ki so ostali, in ki so umrli ob katastrofi (na Brezovih Gorah) pri Příbramu.

Srbska dobrotnica. Plemenita gospa Sila Stojkovića v Somboru zapušča po svoji smrti kakih 50.000 gld. vrednosti za Somborsko srbsko žensko preparandijo in za srbsko sirotišče. Zapuščina nosi ime: „Задужбина др. Пепе Кроковича и сипуре му рођене Мана“. Srbski narod je posebno srečen v dobrotnikih.

Književnost.

Moravsky Lid. Sebrané rozpravy z oboru moravské lidovědy, v Telči, 1892., sešit 1. Fr. Bartoš. V tem zvezku

podaje slavni učenjak čečkoslovanski svoje zbrane, pregledane in popolnjene razprave poleg novih o etnografiji moravskih Čehov. Prva razprava v tem zvezku obseza: „Vyročni obyčaje slavnosti a zabavy“. Izborno so tu popisani letni prazniki in godovi, kakor so običajni med Slovani na Moravi. Slovencem jako priporočamo Bartoševe spise, ki razpravljajo važne dele starin posebno moravskih Čehov.

Zabawy, gry, zagadky, zártý i przypowieści z ust ludu i ze starych ksiązek. Z. Gloger. Str. 96. Warszawa 1891.

Mythologische Studien. A. Brückner podaje pod tem naslovom v Jagićevem „Archiv für slavische Philologie“. (XIV., str. 162) prispevke k slovanskemu bajeslovju sosebno poljskemu.

Экспурсы въ область русскаго эпоса. Всев. Миллеръ. Москва, 1892. Vsebina: Князь Владимиръ и Евпархія. — Бой отца съ сыномъ. — Стенные мотивы въ русскомъ эпосѣ. itd.

„Slovanski Svet“

izhaja 10. in 25. dne vsakega meseca, pričinja s to št. drugo poluleto in stoji:

za celo leto 4 gld.

za pol leta 2 „

za četrť leta 1 „

Za ljudske učitelje, učiteljice in dijakе:

celoletno 3 gld. 60 kr.

poluletno 1 „ 80 „

četrťletno — 90 „

Posamične številke so po — 18 „

Novim naročnikom moremo postreči še z vsemi številkami tega leta. Prejšnje letnike pa oddajemo po znižanih cenah, povprek po 3 gld. letnik s poštnino vred, učiteljstvu in dijaku po 2 gld. 60 kr.

Čitatelj in prijatelj našega lista priporočamo, da seznanjajo svoje znance in prijatelje z našim listom, in to tembolj, ko vidijo, kakó važna in pomenljiva je sedanja doba za Slovane v obče, za avstro-ogerske Slovane posebe, zlasti pa te, katere so njih nasprotniki postavili v načrt za raznarodovanje ali kakoršno si bodi iztrebljenje.

Da bi spoznavali do korenine te nevarnosti in izbirali pravo orožje v brambo, na to deluje „Slovanski Svet“. Kakó težavno je tako spoznanje, razvidno je iz razmerno prevelikega indiferentizma mnogoterih slovenskih, drugače naobraženih rojakov, a še bolj iz vedenja takih zasleplencev, kateri izpodkopujejo ravno to, kar bi nas povzdignilo in rešilo, ter priporočajo ravno to, kar so nam narodni nasprotniki ali

vsilili uže davno ali pa nam skušajo vsiliti v sedanjosti. Tu ne poštujemo listov privilegovanih katolikev, a drugi slovenski listi, ki so razmerno in povoljno na dobrih potih, imajo toliko opravila v vsakdanjih in pokrajinskih poslih, da ne morejo odmerjati primernega prostora vprašanjem, ki sezajo dalje, ali ki se dostajajo izključno Slovanstva kot takega, bodisi neposredno ali v sovisnosti z drugimi narodi, in tudi če označujejo taka vprašanja, jih pa čitatelji prezirajo ali pa premišlujejo le v toliki meri, kakor drugo gradivo po istih predalih. V „Slovanskem Svetu“ pa, kakor nam potrjujejo od raznih strani, vidijo čitatelji posebne snovi, katere čitajo in jim je čitati razmerno pazniše. Takó si naša publicistika deli svoje delo, in čitatelji iščejo tudi v našem listu to, česar zahtevajo posebne zadače našega slovanskega spoznanja. Ker so pa te zadače bolj ali manj jednake za vse naše misleče in naobraženo občinstvo, pospešuje njih izpolnjevanje tudi ta, ki razširja naš list. To je glavno, drugó, da se s tem podpira zajedno tudi gmotno stanje lista samega, je samo sredstvo za namen. Kdor priporoča naš list, ne stori na prvem mestu usluge listu, ampak narodnosti naši, med katero se širi z vsakim novim čitateljem obsežniše in potrebno spoznanje o zadakah, ki jih ima sedaj Slovanstvo, zlasti avstro-ogersko.

„Slovanski Svet“ izhaja kljub nasprotnikom, za tujstvo delujočim v domačem taboru, in je vstrajal tudi tedaj, ko ni imel toliko naročnikov, kakor dandanes. Vedeli smo, da, kakor nove ideje v obče, takó tudi ideje, katere razpravljamo in zagovarjamo mi, trknejo ob nasprotstva in se širijo le polagoma; vendar pa morejo pomnoženi somišljeniki in prijatelji našega lista pospeševati razširjanje teh idej s tem, da označujejo med znanci naš program in njegov namen. V tem smislu priporočamo začetkom druge polovine leta našim čč. čitateljem in — z dovoljenjem naših domačih nasprotnikov — tudi našim čč. čitateljicam širjenje „Slovanskega Sveta“. —

Pri našem upravištvu je dobiti še nekoliko odtisov 100 strani vel. 8 obsezajoče knjižice: „Das Parteiwesen der Slaven in Böhmen“, katero je spisal znamenit mislilatelj, dejatelj in državnik, in vsebina katere je sedaj stalno aktualna ter poučna sosebno za slovanske politike. Dobiva se po 55 kr. s poštnino vred.

Levstikovega „Martina Krpana“ v ruskem prevodu razpošiljamo odtis po 18 kr. s poštnino vred, 5 odtisov pa po 85 kr.

Uredništvo posojuje tudi letos razne slovanske liste proti povročilu poštnine.

Izdatelj „Slovanskega Sveta“.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld. za pol leta 2 gld. in za četrť leta 1 gld. Za dijakе in ljudske učitelje stoji celoletno 3 gld. 60 kr., poluletno 1 gld. 80 kr. in četrťletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 18 kr. — Naročnina, reklamacije in dopisi naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu, ulica Farneto št. 44